

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ВОДНОГО ГОСПОДАРСТВА ТА
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ

Навчально-науковий економіки та менеджменту

Кафедра менеджменту та публічного врядування

Пояснювальна записка

до кваліфікаційної магістерської роботи

**на тему «Регіональна система організації планування евакуації населення
у разі виникнення надзвичайних ситуацій»**

Виконав: студент 2 курсу

групи ПУА-61м

спеціальності 281 «Публічне
управління та адміністрування»

Зейда Олександр Вікторович

Керівник: Безтелесна Л.І.

Рецензент: Вівсянник О.М.

Рівне – 2024 року

Звіт подібності

метадані

Заголовок

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА 2024.doc

Автор

Зейда Олександр Вікторович

Науковий керівник / Експерт

Зейда Олександр Вікторович

підрозділ

National University of Water and Environmental Engineering

Тривога

У цьому розділі ви знайдете інформацію щодо текстових спотворень. Ці спотворення в тексті можуть говорити про МОЖЛИВІ маніпуляції в тексті. Спотворення в тексті можуть мати навмисний характер, але частіше характер технічних помилок при конвертації документа та його збереженні, тому ми рекомендуємо вам підходити до аналізу цього модуля відповідально. У разі виникнення запитань, просимо звертатися до нашої служби підтримки.

Заміна букв		5
Інтервали		0
Мікропробіли		32
Білі знаки		0
Парафрази (SmartMarks)		367

Обсяг знайдених подібностей

Коефіцієнт подібності визначає, який відсоток тексту по відношенню до загального обсягу тексту було знайдено в різних джерелах. Зверніть увагу, що високі значення коефіцієнта не автоматично означають плагіат. Звіт має аналізувати компетентна / уповноважена особа.

КП 1

КЦ

25

Довжина фрази для коефіцієнта подібності 2

20583

Кількість слів

162652

Кількість символів

Подібності за списком джерел

Нижче наведений список джерел. В цьому списку є джерела із різних баз даних. Колір тексту означає в якому джерелі він був знайдений. Ці джерела і значення Коефіцієнту Подібності не відображають прямого плагіату. Необхідно відкрити кожне джерело і проаналізувати зміст і правильність оформлення джерела.

10 найдовших фраз

Колір тексту

ПОРЯДКОВИЙ НОМЕР	НАЗВА ТА АДРЕСА ДЖЕРЕЛА URL (НАЗВА БАЗИ)	КІЛЬКІСТЬ ІДЕНТИЧНИХ СЛІВ (ФРАГМЕНТІВ)	
1	https://www.donbasssos.org/evacuatsia-civilnikh-vojenny-stan/	141	0.69 %
2	http://ap.uu.edu.ua/article/517	122	0.59 %
3	https://www.donbasssos.org/evacuatsia-civilnikh-vojenny-stan/	114	0.55 %
4	https://studopedia.org/12-72694.html	97	0.47 %

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	7
1.1. Евакуація населення, як невід’ємна складова єдиної державної системи цивільного захисту.....	7
1.2. Організаційно-правове забезпечення державного управління у сфері евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій.....	14
1.3. Зарубіжний досвід державного управління у сфері евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій	35
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ.....	45
2.1. Аналіз стану евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій на території Рівненської області.....	45
2.2. Організація роботи органів з евакуації у разі виникнення надзвичайних ситуацій.....	50
2.3. Життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях його безпечного розміщення.....	75
Висновки до розділу 2.....	80
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ	82
3.1. Основні проблемні питання, що виникають при плануванні та евакуації населення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій	82

3.2. Шляхи вирішення проблемних питань, котрі виникають при плануванні евакуації населення із зони виникнення надзвичайних ситуацій.....	86
Висновки до розділу 3.....	97
ВИСНОВКИ.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	102

ВСТУП

Актуальність проблеми забезпечення безпеки населення в умовах надзвичайних ситуацій (НС) залишається одним із ключових питань сучасного управління ризиками та захисту життєдіяльності. Екологічні, техногенні, природні та соціальні загрози створюють серйозні виклики для регіонів, що потребують ефективного планування та організації евакуації. У цьому контексті розробка регіональних систем управління, здатних забезпечити швидку та координовану реакцію на НС, є важливим аспектом національної безпеки.

Актуальність теми зумовлена також зростанням частоти й масштабів надзвичайних ситуацій у світі та Україні, що зобов'язує до розробки гнучких та адаптивних систем управління ризиками.

Евакуація населення є одним із базових механізмів зниження ризиків для життя та здоров'я людей у разі загрозливих ситуацій. Ефективність цього процесу залежить від якісного планування, точного прогнозування розвитку НС, чіткого розподілу обов'язків між органами управління та дотримання сучасних стандартів у сфері цивільного захисту. Особливої уваги потребує врахування регіональних особливостей, таких як географічні, демографічні та інфраструктурні чинники, що впливають на специфіку організації евакуації.

Метою магістерської роботи є дослідження та вдосконалення регіональної системи організації планування евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Для досягнення цієї мети розглянуто теоретичні основи планування евакуації, проведено аналіз сучасного стану регіональної системи цивільного захисту та запропоновано рекомендації щодо підвищення їх ефективності.

Об'єктом дослідження теми є регіональна система управління та організації заходів з евакуації населення в умовах надзвичайних ситуацій, включаючи правове, адміністративне та технічне забезпечення цих процесів.

Предметом дослідження теми є механізми, методи і технології планування та реалізації евакуаційних заходів на регіональному рівні, зокрема: нормативно-правова база, яка регулює порядок проведення евакуації; особливості взаємодії органів влади, спеціалізованих служб цивільного захисту під час планування та здійснення евакуаційних заходів; підготовка органів управління та сил цивільного захисту, шляхом проведення командно-штабних навчань.

Ця робота зосереджується на наступних ключових завданнях: проведення аналізу існуючих методів і підходів до планування евакуації населення; оцінка ефективності діючої регіональної системи організації евакуації в контексті сучасних викликів; виявлення проблемних питань у функціонуванні системи цивільного захисту на рівні регіону. розроблення рекомендацій щодо вдосконалення планування евакуації, з урахуванням інноваційних технологій, міжнародного досвіду та національної специфіки.

Практичне значення результатів дослідження полягає в тому, що його результати можуть бути використані для підготовки рекомендацій щодо вдосконалення нормативно-правової бази, підготовки спеціалістів у сфері цивільного захисту та розробки регіональних планів евакуації.

Інформаційною базою дослідження теми включає такі ключові компоненти:

Нормативно-правові акти та офіційні документи: Кодекс цивільного захисту України [1], Закон України «Про правовий режим надзвичайного стану» [2], Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій» [12], нормативно-методичні документи Міністерства внутрішніх справ України та Державної служби України з надзвичайних ситуацій [41-45];

статистичні та аналітичні матеріали: звіти ДСНС про надзвичайні ситуації на території України, включаючи дані про евакуаційні заходи, статистичні дані Державної служби статистики України щодо чисельності населення, транспортної інфраструктури та соціальної інфраструктури регіонів;

наукові джерела: монографії, підручники та статті з цивільного захисту, результати досліджень щодо організації евакуації населення та управління надзвичайними ситуаціями.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Таким чином, дана тема є не лише теоретично значущою, а й практично цінною, оскільки сприяє підвищенню рівня безпеки населення в умовах зростаючих загроз.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

1.1. Евакуація населення, як невід’ємна складова єдиної державної системи цивільного захисту

Евакуація населення є одним із ключових елементів функціонування єдиної державної системи цивільного захисту, яка спрямована на збереження життя та здоров’я громадян у разі виникнення надзвичайних ситуацій. Цей процес передбачає організоване переміщення населення з зон підвищеної небезпеки до безпечних місць розміщення із забезпеченням умов для їхнього тимчасового перебування.

Для своєчасного проведення роботи, пов’язаної із запобіганням і реагуванням на НС техногенного та природного характеру Верховною Радою України прийнято Кодекс цивільного захисту України.

З прийняттям Кодексу цивільного захисту України та затвердженням на його підставі Положення про єдину державну систему цивільного захисту (далі – ЄДС ЦЗ), постановою Кабінету Міністрів України від 09 січня 2014 року № 11 зазначена система зазнала певних змін, а саме визначила принципи створення ЄДС ЦЗ, основні завдання, склад сил і засобів, порядок виконання завдань і взаємодії територіальних та функціональних підсистем, а також регулює основні питання функціонування ЄДС ЦЗ.

Розглянемо сутність структурно-функціонального механізму державного управління у сфері ЦЗ, зокрема, щодо побудови загальної структури ЄДС ЦЗ та організації управління у зазначеній системі (структура ЄДС ЦЗ наведена у додатку 1).

Основною метою функціонування ЄДС ЦЗ є забезпечення реалізації державної політики у сфері цивільного захисту у мирний час та в особливий період.

Єдина державна система цивільного захисту - це сукупність органів управління, сил і засобів центральних та місцевих органів виконавчої влади, виконавчих органів рад, підприємств, установ та організацій, які забезпечують реалізацію державної політики у сфері цивільного захисту [7].

Також Кодексом цивільного захисту України визначено, що захист населення і територій від надзвичайних ситуацій включає: оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення цивільного захисту (ст. 30), укриття населення у захисних спорудах цивільного захисту та евакуаційні заходи (ст. 32), інженерний захист територій, радіаційний і хімічний захист (ст. 34), медичний, біологічний і психологічний захист, забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення (ст. 36), навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях (гл. 10), евакуації населення (ст. 33).

ЄДС ЦЗ складається з постійно діючих *функціональних і територіальних підсистем* та їх ланок і має 4 рівні:

- 1) загальнодержавний.
- 2) регіональний.
- 3) місцевий.
- 4) об'єктовий.

Функціональні підсистеми ЄДС ЦЗ створюються галузевими міністерствами та іншими центральними органами виконавчої влади. Їхнє завдання полягає у забезпеченні захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій у мирний час і в особливий період, а також у підготовці підпорядкованих сил і засобів для ефективного запобігання та реагування на такі ситуації.

Безпосереднє керівництво діяльністю функціональної підсистеми здійснюється керівником органу чи суб'єкта господарювання, що створив таку підсистему.

Територіальні підсистеми ЄДС ЦЗ створюються в областях та в м. Києві з метою здійснення заходів щодо захисту населення і територій від НС у мирний час та в особливий період у відповідному регіоні [8].

Керівництво єдиною державною системою цивільного захисту здійснює Кабінет Міністрів України. Безпосереднє керівництво єдиною державною системою цивільного захисту здійснює ДСНС. Безпосереднє керівництво діяльністю територіальної підсистеми, її ланок здійснюється посадовою особою, яка очолює орган, що створив таку підсистему, ланку [7].

Керівництво територіальними підсистемами в областях здійснюють обласні державні (військові) адміністрації. Керівниками територіальних підсистем за посадою є голови державних (військових) адміністрацій. Свої повноваження вони здійснюють через територіальні органи ДСНС та комісії з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій [9, 10].

До складу територіальних підсистем та їх ланок входять органи управління та підпорядковані їм сили цивільного захисту, відповідні суб'єкти господарювання [8].

В Україні, залежно від масштабів і специфіки надзвичайної ситуації, яка може виникнути або вже сталася, на всій території країни чи в окремому її регіоні вводиться один із режимів функціонування Єдиної державної системи цивільного захисту (рис. 1.1):

- повсякденного функціонування;
- підвищеної готовності;
- надзвичайної ситуації;
- надзвичайного стану [1].

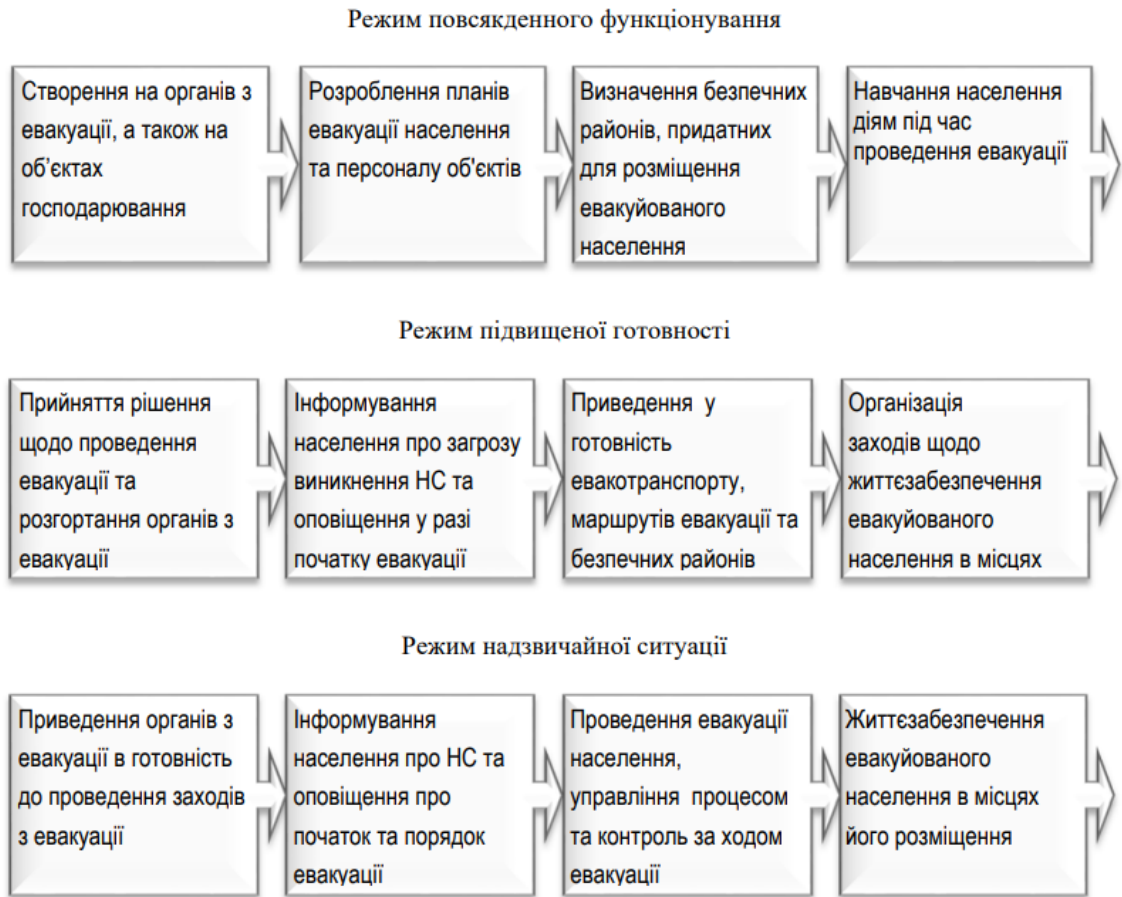

Рис. 1.1. Режими функціонування ЄДС ЦЗ

Основними завданням, що виконуються ЄДС ЦЗ у режимі повсякденного функціонування є:

організація спостереження, прогнозування гідрометеорологічної ситуації та контролю за станом довкілля й небезпечними процесами на об'єктах підвищеної небезпеки, прилеглих територіях, а також у районах ризику геологічних чи гідрогеологічних явищ;

забезпечення постійного чергування пожежно-рятувальних підрозділів;

розроблення і виконання цільових та науково-технічних програм запобігання виникненню надзвичайних ситуацій і зменшення можливих втрат;

Реалізація планових заходів для попередження надзвичайних ситуацій, гарантування безпеки населення та територій, а також підготовки органів управління і сил цивільного захисту до виконання своїх завдань;

забезпечення готовності органів управління та сил цивільного захисту до дій за призначенням [18];

підготовка фахівців і керівного складу в галузі цивільного захисту, а також навчання населення діям у разі надзвичайних ситуацій [18];

створення та оновлення матеріальних резервів для попередження й ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій [13];

організація та проведення моніторингу надзвичайних ситуацій, визначення ризиків їх виникнення [36];

підтримання у готовності автоматизованих систем централізованого оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайних ситуацій [22];

організація та здійснення (у разі потреби) евакуаційних заходів [12].

З моменту оголошення 24 лютого 2022 року рішення про введення воєнного стану в Україні єдина державна система цивільного захисту була переведена у *режим функціонування в умовах особливого періоду* в повному обсязі.

Підготовка єдиної державної системи цивільного захисту до виконання завдань цивільного захисту в умовах особливого періоду здійснюється завчасно у мирний час. Переведення єдиної державної системи цивільного захисту у режим функціонування в умовах особливого періоду здійснюється відповідно до актів Президента України, Кабінету Міністрів України, планів цивільного захисту на особливий період [32].

До основних заходів, що здійснюються в разі переведення єдиної державної системи цивільного захисту з режиму функціонування в мирний час на режим функціонування в особливий період у період воєнного стану, залежно від встановленого ступеня готовності відносяться:

оповіщення органів управління, сил цивільного захисту ЄДС ЦЗ та населення про загрозу або застосування засобів ураження;

введення в дію планів цивільного захисту на особливий період;

приведення у готовність органів управління, сил цивільного захисту, пунктів управління, систем зв'язку та оповіщення;

організація та проведення рятувальних та інших невідкладних робіт, ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій, які виникли внаслідок воєнних (бойових) дій, зокрема із застосуванням засобів ураження;

розгортання спеціальних формувань для виконання завдань цивільного захисту в регіонах та на об'єктах підвищеної небезпеки;

приведення в готовність захисних споруд для укриття населення та забезпечення цілодобового доступу до них;

захист джерел водопостачання і підтримка роботи об'єктів критичної інфраструктури;

здійснення заходів із забезпечення сталої роботи або безаварійної зупинки суб'єктів господарювання, забезпечення живучості об'єктів критичної інфраструктури, призначених для життєзабезпечення населення [13];

приведення у готовність до виконання завдань за призначенням формувань, які здійснюють радіаційне та хімічне спостереження (розрахунково-аналітичні групи, пости радіаційного і хімічного спостереження, диспетчерські служби), здійснення постійного радіаційного та хімічного спостереження [49];

здійснення заходів щодо зменшення обсягу запасів небезпечних хімічних, вибухо- і пожежонебезпечних речовин на об'єктах підвищеної небезпеки;

здійснення заходів щодо підвищення рівня протипожежного захисту об'єктів та територій;

видача засобів індивідуального захисту населенню та органам цивільного захисту, забезпечення спеціалізованого персоналу засобами розвідки й контролю;

підготовка закладів охорони здоров'я до роботи в умовах особливого періоду, забезпечення їх ліками та медичним обладнанням;

уточнення документів і підготовка органів евакуації для переселення населення та збереження матеріальних і культурних цінностей;

здійснення заходів з підготовки інфраструктури безпечних районів до прийому евакуйованого населення та матеріальних і культурних цінностей, організація забезпечення життєдіяльності евакуйованого населення та розміщення матеріальних і культурних цінностей;

проведення (у разі потреби) за окремим рішенням КМУ, відповідних місцевих органів виконавчої влади (військових адміністрацій) евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей з районів можливих воєнних (бойових) дій у безпечні райони;

забезпечення життєдіяльності евакуйованого населення в безпечних районах;

навчання населення діям у разі виникнення надзвичайних ситуацій, спричинених застосуванням засобів ураження;

охорона та підтримання громадського порядку в населених пунктах та на територіях, що зазнали впливу засобів ураження;

виконання інших завдань та заходів, передбачених планами цивільного захисту на особливий період [13].

Таким чином, евакуація населення є невід'ємною складовою цивільного захисту, яка дозволяє ефективно реагувати на кризові ситуації, забезпечуючи безпеку людей та сприяючи стабілізації ситуації в країні.

1.2 Організаційно-правове забезпечення державного управління у сфері евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій

В умовах неповного забезпечення захисними спорудами в містах та інших населених пунктах, що мають об'єкти підвищеної небезпеки, основним способом захисту населення у разі загрози або виникнення надзвичайної ситуації залишається своєчасний і швидкий вивіз або вивід людей з небезпечної зони у безпечні місця, тобто їх евакуація.

Евакуації підлягає населення, яке проживає в населених пунктах, що містяться у зонах можливого катастрофічного затоплення, радіоактивного забруднення, хімічного ураження, в районах виникнення стихійного лиха, великих аварій та катастроф (якщо виникає безпосередня загроза життю і здоров'ю людей) [27].

Обов'язковій евакуації підлягає населення у разі виникнення загрози аварії з викидом радіоактивних і небезпечних хімічних речовин, масових лісових і торф'яних пожеж, зсувів, катастрофічного затоплення територій, землетрусів, геологічних та гідрогеологічних явищ і процесів, надзвичайних ситуацій на арсеналах, базах чи складах зброї, боєприпасів, ракет та компонентів ракетного палива, інших вибухопожежо-небезпечних об'єктах Збройних Сил, збройних конфліктів або бойових дій (евакуація з небезпечних зон у безпечні райони).

Залежно від ситуації, що виникла під час надзвичайної події, здійснюється евакуація населення, яка може бути *загальною* або *частковою*, *тимчасовою* чи *безповоротною*.

Загальна евакуація проводиться:

із зон радіоактивного чи хімічного забруднення;

із районів, які загрожують катастрофічним затопленням унаслідок руйнування гідротехнічних споруд, якщо хвиля прориву досягає населених пунктів менш ніж за чотири години;

із зон можливого ураження у разі надзвичайних ситуацій на військових арсеналах, базах чи складах, де зберігається озброєння, ракети, боєприпаси або компоненти ракетного палива, а також інших вибухопожежонебезпечних об'єктів Збройних Сил.

Часткова евакуація здійснюється за рішенням місцевої держадміністрації та стосується:

категорій населення, які через вік або стан здоров'я не можуть самостійно забезпечити свою безпеку;

осіб, які доглядають за такими людьми відповідно до законодавства.

Часткова евакуація також охоплює:

студентів, учнів інтернатів, вихованців дитячих будинків;

пенсіонерів і людей з інвалідністю, які проживають у спеціалізованих закладах, разом із персоналом і членами їхніх сімей;

пацієнтів лікувальних закладів разом із медичним персоналом і необхідним обладнанням [12].

Часткова евакуація здійснюється із залученням транспортних засобів, що працюють за чинним розкладом. Для її прискорення можуть додатково використовуватися транспортні засоби, що належать суб'єктам господарювання або громадянам.

Залежно від масштабів та специфіки надзвичайної ситуації, рішення про проведення евакуації населення ухвалюється:

- 1) *державному рівні* – Кабінетом Міністрів України;
- 2) *регіональному рівні* – обласними державними (військовими) адміністраціями;
- 3) *місцевому рівні* – районними державними (військовими) адміністраціями, виконавчими комітетами міських, селищних та сільських рад;
- 4) *об'єктовому рівні* – керівництвом підприємств, установ або організацій.

Рішення про проведення евакуації населення із зони радіоактивного забруднення приймається державними (військовими) адміністраціями на підставі висновку санітарно-епідеміологічної служби відповідно до прогнозованого дозового навантаження на населення або інформації суб'єктів господарювання, які експлуатують ядерні установки, про випадки порушень у їх роботі [12].

Згідно з п.5. ст.33 Кодексу ЦЗ України «у невідкладних випадках керівник робіт з ліквідації наслідків НС, а в разі його відсутності - керівник аварійно-рятувальної служби, який першим прибув у зону надзвичайної ситуації, може прийняти рішення про проведення екстреної евакуації населення із зони надзвичайної ситуації або зони можливого ураження» [1].

Оповіщення населення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації здійснюється з використанням усіх систем оповіщення, мережі зв'язку, засобів радіомовлення і телебачення із залученням, у разі потреби, сил і засобів органів управління ДСНС та Національної поліції [21].

Евакуація населення здійснюється в безпечні райони, визначені відповідним органом виконавчої влади, який приймає рішення про її проведення, зазвичай у межах області. Для кожного підприємства, установи, організації або об'єкта призначається район чи пункт для розміщення.

У випадку, коли неможливо розмістити евакуйованих у межах своєї області, частина населення може бути переміщена до сусідньої області за умови обов'язкового погодження цього питання з місцевими державними адміністраціями відповідного регіону.

Для евакуації із зон радіоактивного забруднення навколо атомних електростанцій обов'язково визначаються щонайменше два райони для розміщення евакуйованих у різних напрямках, враховуючи напрямок вітру. Органи виконавчої влади, на території яких планується розміщувати евакуйоване населення із зон радіоактивного забруднення навколо атомних електростанцій, зон

катастрофічного затоплення та землетрусу, видають ордери на право зайняття громадських будівель і приміщень [12].

Проведення евакуації забезпечується шляхом:

- утворення регіональних, місцевих та об'єктових органів з евакуації;
- розроблення плану евакуації населення (області, району, органу місцевого самоврядування);
- визначення безпечних районів, придатних для розміщення евакуйованого населення, а також матеріальних і культурних цінностей;
- організація оповіщення керівників суб'єктів господарювання та населення про початок евакуаційних заходів;
- забезпечення ефективного управління процесом евакуації;
- організація життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях їх безпечного розміщення;
- проведення навчання населення щодо дій під час евакуації [1].

Оповіщення керівників суб'єктів господарювання і населення про початок евакуації проводиться відповідно до Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту, що затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 27 вересня 2017 року № 733 [21].

Навчання населення діям під час проведення евакуації населення здійснюється відповідно до Порядку здійснення навчання населення діям у НС, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 26 червня 2013 року № 444 [17].

За рішенням органів управління (крім керівників суб'єктів господарювання) для виведення чи вивезення основної частини населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій залучаються у порядку, встановленому законом, транспортні засоби суб'єктів господарювання, а в разі безпосередньої

загрози життю або здоров'ю населення - усі наявні транспортні засоби суб'єктів господарювання та громадян [1].

Суб'єкту господарювання та громадянину, транспортні засоби яких залучені, компенсуються вартість надання послуг і розмір фактичних (понесених) витрат за рахунок коштів, що виділяються з відповідного бюджету на ліквідацію наслідків надзвичайної ситуації або усунення загрози її виникнення, у порядку, визначеному Кабінетом Міністрів України [20].

Працівник суб'єкта господарювання, власник, користувач, водій транспортного засобу, які відмовилися від надання послуг з перевезення населення у зв'язку з надзвичайною ситуацією, несуть відповідальність відповідно до Закону.

У разі виникнення загрози життю або здоров'ю громадян України на території іноземних держав, їх евакуацію проводять відповідні центральні органи виконавчої влади.

Евакуація матеріальних і культурних цінностей проводиться у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій, які можуть заподіяти їм шкоду, за наявності часу на її проведення [12].

Евакуаційні органи, їх функції та завдання

Для планування, підготовки та проведення евакуації у центральних органах виконавчої влади, місцевих держадміністраціях, органах місцевого самоврядування та на об'єктах господарювання утворюються органи з евакуації.

До органів з евакуації відносять:

- 1) комісії з питань евакуації.
- 2) збірні пункти евакуації.
- 3) проміжні пункти евакуації.
- 4) приймальні пункти евакуації.

Персональний склад евакуаційних органів визначається рішенням керівників відповідних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, а на

суб'єктах господарювання – наказами керівників підприємств, установ та організацій незалежно від форм власності і підпорядкування.

Особи, які перебувають у запасі і мають мобілізаційний припис до складу евакуаційних органів не призначаються.

Склад комісій та інших евакуаційних органів, а також їх функції і права визначаються положенням про ці органи, які затверджуються керівниками місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і організацій відповідно [44].

На об'єктах господарювання, що потрапляють у зони можливих надзвичайних ситуацій, з чисельністю працюючого персоналу менш як 50 осіб – комісії з питань евакуації не утворюються, а призначається відповідальна особа, що виконує функції зазначеної комісії і відповідає за планування, підготовку та проведення евакуаційних заходів [45].

Голова комісії з питань евакуації та її персональний склад призначаються органом, що ухвалив рішення про створення органів з евакуації.

У разі невідкладної ситуації у складі комісій формуються оперативні групи, які починають діяти одразу після ухвалення рішення про евакуацію населення.

Центральні органи виконавчої влади, місцеві держадміністрації, органи місцевого самоврядування та суб'єкти господарювання, які здійснюють евакуацію, зобов'язані:

розробляти та реалізовувати план евакуації населення;

визначати та готувати безпечні райони для розміщення евакуйованих і забезпечувати їхнє життєзабезпечення;

здійснювати контроль за плануванням, підготовкою та виконанням евакуаційних заходів органами, які їм підпорядковуються.

Час на розгортання та підготовку органів з евакуації на всіх рівнях не повинен перевищувати *чотирьох годин* із моменту отримання рішення про проведення евакуації.

Контроль за діяльністю органів з евакуації здійснюється органом, що ухвалив рішення про їх проведення [12].

Основними завданнями комісій з питань евакуації є:

планування, підготовка і проведення евакуації населення у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій розробка і коригування планів евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей;

організація і контроль розробки планів евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей у підвідомчих організаціях та на підвідомчих територіях;

організація підготовки евакуаційних органів і контроль за її проведенням;

організація підготовки і проведення евакуаційних заходів, контроль за їх проведенням;

прогнозування можливих наслідків при виникненні надзвичайних ситуацій і потреби проведення евакуації населення та вивезення матеріальних цінностей;

залучення до виконання евакуаційних заходів органів місцевого самоврядування, підприємств, установ і організацій, сил та засобів спеціалізованих служб цивільного захисту, в залежності від потреби та координації їх дій [48].

Органи з евакуації інформують щороку місцеві держадміністрації, органи місцевого самоврядування та керівників суб'єктів господарювання про стан планування евакуації, власної підготовки до виконання покладених на них завдань, навчання населення діям під час проведення евакуації, обладнання станцій, портів, пунктів посадки на транспортні засоби, підготовку маршрутів до місць посадки на транспортні засоби, здійснення контролю за підготовкою транспортних засобів до евакуації, організацію ведення обліку евакуйованого населення, оповіщення відповідних органів управління та населення про початок евакуації, медичне забезпечення населення під час евакуації у місті (районі), підготовку до розміщення пунктів санітарної обробки населення, спеціальної

обробки одягу, майна і транспорту, здійснення дозиметричного контролю у складі приймальних пунктів евакуації [12].

Комісії з питань евакуації здійснюють планування евакуації на відповідному рівні, підготовку населення до евакуаційних заходів, підготовку підпорядкованих евакуаційних органів до виконання завдань, контроль за підготовкою та розподілом усіх видів транспортних засобів для забезпечення евакуаційних перевезень, визначення станцій, портів для посадки (висадки) населення, визначення маршрутів руху населення пішим порядком, практичне проведення евакуації, приймання евакуйованого населення та ведення його обліку за об'єктами, а також контроль за розміщенням і життєзабезпеченням евакуйованого населення.

Планування евакуації населення

Планування заходів з евакуації здійснюється відповідно до Методики планування заходів з евакуації, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 липня 2017 року № 579.

Метою планування і здійснення евакуаційних заходів є:

зменшення ймовірності втрат населення (працівників);

збереження кваліфікованих кадрів, спеціалістів;

забезпечення стійкого функціонування об'єктів економіки;

створення угруповання сил і засобів захисту населення (працівників) у безпечних районах з метою проведення рятувальних та інших невідкладних робіт в осередках надзвичайних ситуацій [45].

Планування евакуації проводиться для населення, яке проживає у зонах можливого катастрофічного затоплення, небезпечного радіоактивного забруднення, хімічного зараження, районах виникнення стихійного лиха, великих аварій і катастроф, збройних конфліктів.

Евакуація населення із зон небезпечного радіоактивного забруднення навколо атомних електростанцій планується і проводиться:

для АЕС потужністю 4000 мегават (мВт) – у радіусі 30 кілометрів;
для АЕС потужністю більше 4000 мегават (мВт) – у радіусі 50 кілометрів
[12].

Проведення організованої евакуації, запобігання проявам паніки і недопущення загибелі людей забезпечується шляхом:

- планування процесу евакуації населення;
- визначення безпечних зон, придатних для розміщення людей, евакуйованих із потенційно небезпечних територій;
- організація оповіщення керівників підприємств і населення про початок евакуаційних заходів;
- налагодження управління процесом евакуації;
- забезпечення всебічного життєзабезпечення в місцях безпечного розселення евакуйованих осіб;
- проведення навчань для населення щодо дій під час евакуації [28].

Евакуація населення здійснюється шляхом вивезення основної частини людей із зон надзвичайних ситуацій усіма доступними видами транспорту. У разі відсутності чи нестачі транспорту, а також при руйнуванні транспортних шляхів, організовується пішохідне виведення за заздалегідь визначеними маршрутами.

Планування евакуації населення, матеріальних і культурних цінностей у безпечні райони проводиться заздалегідь у мирний час і здійснюється за територіально-виробничим принципом відповідно до розроблених планів.

Розосередження працівників суб'єктів господарювання, які переміщують свою виробничу діяльність у позаміську зону, а також евакуація непрацюючих членів їхніх сімей організовується відповідними посадовими особами цих суб'єктів.

Евакуація решти непрацюючого населення, не залученого до виробничої діяльності, проводиться за місцем проживання посадовими особами органів місцевого самоврядування.

Відповідальність за планування, організацію та проведення евакуації (розосередження) населення, матеріальних і культурних цінностей, їх розміщення у позаміській зоні, підготовку цих районів та забезпечення життєдіяльності евакуйованих покладається на місцеві державні адміністрації та органи місцевого самоврядування [57].

Плануванню евакуації передуює вивчення евакуаційними органами, управліннями з питань НС та ЦЗН керівних та нормативних документів, директивних вказівок, збір і підготовка необхідних вихідних даних, вибір районів розміщення населення, яке евакуюється.

При плануванні евакуації населення і розосередження враховуються виробничі плани, мобілізаційні плани на розрахунковий рік та порядок роботи суб'єктів господарювання у воєнний час.

Основні документи з організації планування евакуаційних заходів

Для завчасного планування евакуаційних заходів розробляються такі документи:

комісіями з питань евакуації місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування - план евакуації населення та план приймання і розміщення евакуйованого населення;

комісіями з питань евакуації суб'єктів господарювання - план евакуації працівників.

Плани евакуації населення місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання складаються з *текстової частини та карти або схеми*.

Текстова частина плану евакуації населення місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування складається з *трьох розділів*:

I. Планування заходів з організації та проведення евакуації.

II. Планування заходів із забезпечення евакуації.

III. Особливості планування евакуації осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

На карті (схемі) до планів евакуації населення (працівників) місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання позначаються:

- розміщення органів з евакуації;
- межі зон (районів) виникнення надзвичайних ситуацій;
- станції (пункти) посадки (навантаження), станції (пункти) висадки (розвантаження);
- безпечні райони (пункти) розміщення евакуйованого населення (працівників);
- маршрути вивезення (виведення) населення (працівників) у безпечні райони;
- пости регулювання руху на маршрутах евакуації;
- заклади охорони здоров'я на маршрутах евакуації та в районах розміщення евакуйованих;
- автозаправні станції, станції (пункти) технічного обслуговування та ремонту;
- пункти зв'язку;
- інші необхідні умовні позначення.

План приймання та розміщення евакуйованого населення в безпечному районі розробляється комісією з питань евакуації місцевого органу виконавчої влади, органу місцевого самоврядування, на території якого планується розміщення евакуйованого населення та матеріальних і культурних цінностей.

План приймання та розміщення евакуйованого населення складається з текстової частини та карти або схеми.

Текстова частина плану приймання та розміщення евакуйованого населення складається з *трьох розділів*:

I. Планування заходів з організації приймання та розміщення евакуйованого населення та матеріальних і культурних цінностей.

II. Планування заходів із забезпечення евакуйованого населення.

III. Особливості планування, приймання та розміщення евакуйованих осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

На карті (схемі) до плану приймання та розміщення евакуйованого населення (працівників) позначаються:

пункти висадки евакуйованого населення (працівників), залізничні станції висадки;

кількість населення (працівників), яке прибуває на ПрПЕ;

розподіл населення евакуйованих адміністративно-територіальних одиниць (суб'єктів господарювання) за районами (пунктами) розміщення;

місця розгортання органів з евакуації і строки приведення їх у готовність до приймання евакуйованого населення (працівників);

схема зв'язку, оповіщення та управління;

інші необхідні умовні позначення.

При здійсненні евакуації в межах своєї області, району, району міста, селища план приймання евакуйованого населення (працівників) окремо не розробляється, але в плані евакуації населення відображається вся необхідна інформація стосовно приймання евакуйованого населення.

У Плані автотранспортного забезпечення евакуаційних заходів зазначається:

кількість транспортних засобів кожного виду і термін їх подачі;

кількість населення, яке підлягає евакуації;

терміни відправлення евакуйованого населення;

терміни прибуття евакуйованого населення;

маршрути руху транспортних засобів;

кількість рейсів [45].

План евакуації населення розробляється комісією з питань евакуації відповідного рівня, підписується її головою, затверджується керівником органу, який утворив таку комісію, та погоджується органом, на території якого планується розміщення евакуйованого населення.

Комісія з питань евакуації відповідного органу виконавчої влади, на території якої планується розміщення евакуйованого населення, розробляє текстуально з картою або схемою План приймання та розміщення евакуйованого населення у безпечному районі.

План приймання і розміщення евакуйованого населення підписується головою комісії з питань евакуації та затверджується керівником відповідного органу виконавчої влади.

План автотранспортного забезпечення евакуаційних заходів розробляється спеціалізованою службою ЦЗ транспортного та технічного забезпечення області/району та погоджується з уповноваженим органом з питань НС та ЦЗН області/району [12].

На всіх громадян, які підлягають евакуації, житлово-експлуатаційними організаціями, територіальними громадами та міськими, (селищними, сільськими) радами завчасно складаються списки у трьох примірниках, один з яких залишається на місцях, другий, після уточнення списків, надсилається на збірний пункт евакуації, третій – до комісії з питань евакуації району розміщення.

Плани евакуації населення щороку уточнюються до 01 березня станом на 01 січня поточного року. Внесення змін до планів засвідчується підписом голови комісії з питань евакуації.

Планування евакуації здійснюється на підставі рішення комісії з питань евакуації відповідного рівня, у якому визначаються:

аналіз ситуації, що склалася або може скластися;

райони (населені пункти), у яких необхідно здійснювати заходи з евакуації;

безпечні райони (населені пункти) для розміщення евакуйованого населення та матеріальних і культурних цінностей;

час початку евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей та час закінчення;

порядок вивезення населення (виведення пішки) та матеріальних і культурних цінностей транспортними засобами;

організація управління евакуацією;

заходи забезпечення евакуації населення та матеріальних і культурних цінностей [45].

Склад і організація роботи обласної комісії з питань евакуації

Комісія з питань евакуації області (далі – обласна комісія) є органом управління цивільного захисту області, який утворюється з метою проведення заходів щодо організованого вивезення (виведення) та приймання евакуйованого населення і майна в області при виникненні надзвичайних ситуацій мирного часу та в особливий період.

Обласна комісія підпорядковується голові обласної державної (військової) адміністрації – керівнику територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту області.

Обласна комісія у своїй роботі керується статтею 33 Кодексу цивільного захисту України, законодавчими та нормативно-правовими актами з питань захисту населення у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу [3], Порядком проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841 [12], розпорядженнями голови обласної державної адміністрації.

Основними завданнями обласної комісії є:

розробка і коригування плану евакуаційних заходів щодо організованого вивезення (виведення) та приймання евакуйованого населення і майна в області із

зон можливого впливу наслідків надзвичайних ситуацій техногенного, природного, екологічного та воєнного характеру (якщо виникає безпосередня загроза життю та заподіяння шкоди здоров'ю людей);

облік і забезпечення зберігання матеріальних і культурних цінностей.

Обласна комісія відповідно до покладених на неї завдань:

1) у повсякденній діяльності:

разом з департаментом цивільного захисту та охорони здоров'я населення Рівненської обласної державної адміністрації, транспортними органами і відповідними спеціалізованими службами цивільного захисту (далі - спеціалізовані служби ЦЗ):

розробляє і корегує (уточнює) План евакуації населення Рівненської області (далі - План евакуації області), організовує практичне здійснення заходів з евакуації у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру у мирний час, евакуації і прийому евакуйованого населення в особливий період;

розробляє і контролює здійснення заходів щодо всебічного забезпечення евакуйованого населення;

контролює створення, комплектування і організацію підготовки підпорядкованих органів з евакуації (збірних пунктів евакуації, приймальних пунктів евакуації, проміжних пунктів евакуації, пунктів посадки (висадки), а також комісій з питань евакуації в районах, територіальних громадах, на потенційно небезпечних об'єктах, в селищних та сільських радах);

бере участь в організації та проведенні командно-штабних навчань та об'єктових тренувань у районах, територіальних громадах області з метою практичного відпрацювання членами обласної комісії своїх функціональних обов'язків, надання методичної допомоги місцевим комісіям з питань евакуації;

здійснює інші функції, що випливають з покладених на неї завдань.

2) під час безпосередньої підготовки та проведення евакозаходів:

здійснює контроль за приведенням у готовність місцевих комісій з питань евакуації та інших органів з евакуації при загрозі виникнення надзвичайної ситуації;

контролює розроблення та уточнення місцевими комісіями з питань евакуації планів евакуації, планів приймання та розміщення евакуйованого населення;

разом з комісіями з питань евакуації районів, територіальних громад, потенційно небезпечних об'єктів організовує підготовку до розгортання збірних, проміжних і приймальних пунктів евакуації, контролює їх розгортання;

разом із спеціалізованою службою ЦЗ транспортного забезпечення уточнює порядок використання всіх видів транспорту, який залучається для евакуації населення;

контролює організацію підготовки маршрутів пішої евакуації, а також пунктів посадки (висадки) евакуйованого населення;

контролює підготовку наявних захисних споруд цивільного захисту та будівництво укриттів найпростішого типу, яких не вистачає для евакуйованого населення і у визначений термін доповідає про це керівнику територіальної підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту області;

при взаємодії з відповідними спеціалізованими службами ЦЗ організовує всебічне забезпечення і захист евакуйованого населення.

Обласна комісія має право:

отримувати безкоштовно від структурних підрозділів облдержадміністрації, територіальних органів міністерств, інших центральних органів виконавчої влади в області, Головного управління статистики у Рівненській області дані, які необхідні для складання та уточнення плану евакуації населення області;

самостійно здійснювати взаємодію з комісіями з питань евакуації районів, виконавчих комітетів міських, селищних та сільський рад, об'єктів підвищеної небезпеки, збірними, проміжними та приймальними пунктами евакуації;

підтримувати зв'язок із спеціалізованою службою цивільного захисту транспортного та технічного забезпечення області, автотранспортними підприємствами, які забезпечують евакуаційні заходи, з метою отримання даних про транспорт, що виділяється для проведення евакуації населення, матеріальних та культурних цінностей;

безпосередньо звертатися до керівників спеціалізованих служб цивільного захисту області, які беруть участь в розробленні плану евакуації, з питань планування і своєчасного коригування відповідних розділів Плану.

До складу обласної комісії входять:

голова комісії;

заступник голови комісії;

секретар комісії;

члени комісії (представники спеціалізованих служб цивільного захисту);

робочі групи:

транспортного забезпечення;

забезпечення заходів з евакуації;

евакуації населення та інформаційного забезпечення;

розміщення евакуйованого населення у безпечних районах;

обліку евакуації матеріальних та культурних цінностей.

а) персональний склад обласної комісії (рис. 1.1) затверджується головою обласної державної (військової) адміністрації та, за потреби, уточнюється.

Функціональні обов'язки начальників та членів робочих груп обласної комісії розробляються згідно з функціями і завданнями комісії, визначеними Положенням, та затверджуються головою комісії [48].

Рис. 1.1. Обласна комісія з питань евакуації

У невідкладних випадках у складі обласної комісії утворюється оперативна група (рис. 1.2), що розпочинає роботу з моменту прийняття рішення про проведення евакуації населення.

Рис. 1.2. Оперативна група комісії з питань евакуації

У разі отримання розпорядження на проведення евакуації для надання допомоги обласній комісії залучаються усі сили та засоби області, у тому числі органи управління і формування (ланки) цивільного захисту, засоби зв'язку і транспорт.

За узгодженням із головою обласної державної адміністрації, голові обласної комісії можуть бути підпорядковані територіальні формування

цивільного захисту: зв'язку та оповіщення, охорони здоров'я, радіаційного і хімічного захисту, охорони громадського порядку, матеріального, технічного та транспортного забезпечення (рис. 1.3) [41].

Рис. 1.3. Територіальні формування цивільного захисту

Такі формування, з отриманням розпорядження на проведення евакуації, надаються в інтересах обласної комісії з метою забезпечення планомірного і безпечного виведення чи вивезення евакуйованого населення до пункту призначення.

Склад комісії з питань евакуації області подано на рис. 1.4.

Рис. 1.4. Склад комісії з питань евакуації області

б) *голова евакокомісії* підпорядковується голові обласної державної адміністрації, особисто керує роботою особового складу евакокомісії і відповідає за планування, підготовку та практичне проведення заходів з евакуації, розміщення евакуйованого населення, що прибуває із зони виникнення надзвичайної ситуації, а також за всебічне його забезпечення.

Голова комісії вносить пропозиції щодо чисельного та персонального складу комісії та затверджує функціональні обов'язки членів комісії (за напрямом роботи у складі комісії).

Голова комісії:

здійснює керівництво діяльністю евакокомісії, несе персональну відповідальність за виконання покладених на евакокомісію завдань та прийняття ним рішення, визначає ступінь відповідальності посадових осіб евакокомісії;

здійснює підготовку комісії до виконання евакуаційних заходів при виникненні надзвичайних ситуацій;

організує роботу евакокомісії з розроблення Плану евакуації населення області у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій;

контролює створення евакоорганів в області, місті, районних, міських евакокомісій та інших евакоорганів, достатніх для проведення евакуації та приймання населення при виникненні надзвичайних ситуацій;

організовує надання матеріальної допомоги еваконаселенню з питань забезпечення його життєдіяльності та соціального захисту;

затверджує положення про структурні підрозділи і функціональні обов'язки працівників обласних, міських евакоорганів;

бере участь у розробці документів комісії, функціональних обов'язків її членів та організації навчання;

здійснює керівництво евакуаційними органами при проведенні евакуації (прийманні) населення;

віддає, у межах своїх повноважень, розпорядження, що є обов'язковими для виконання всіма органами управління та керівниками суб'єктів господарювання незалежно від форм власності. Організовує діяльність евакокомісії, пов'язану з розробкою евакозаходів на відповідній території;

в) *Заступник голови обласної комісії* підпорядковується голові обласної комісії, є безпосереднім начальником особового складу комісії, відповідає за практичну роботу посадових осіб та фахівців комісії, своєчасність розроблення, узагальнення та уточнення планів евакуації.

У разі відсутності голови обласної комісії заступник голови комісії виконує його обов'язки, при проведенні евакуації та прийнятті евакуйованого населення координує діяльність груп, що входять до її складу;

г) *секретар обласної комісії* підпорядковується голові обласної комісії та його заступнику. Він відповідає за:

забезпечення своєчасного отримання, збереження та обліку документів;

організація чергування членів комісії для безперервного контролю за виконанням завдань;

збір, узагальнення та аналіз інформації, що надходить до комісії;

своєчасне доведення розпоряджень голови комісії до виконавців;

облік розпоряджень, отриманих обласною комісією, та тих, що видаються її головою;

підтримання постійного зв'язку із начальниками груп та органами, які взаємодіють із комісією;

забезпечення повноти, точності та актуальності розроблених документів комісії, а також їх щорічне оновлення.

д) *робочим органом (секретаріатом) обласної комісії*, що здійснює її організаційне, інформаційне та методичне забезпечення є департамент цивільного захисту та охорони здоров'я населення облдержадміністрації [48].

1.3. Зарубіжний досвід державного управління у сфері евакуації населення у разі виникнення надзвичайних ситуацій

Реалізація комплексу заходів, спрямованих на захист і забезпечення виживання населення в умовах сучасної війни, є одним із ключових завдань цивільної оборони країн НАТО. Це завдання вирішується шляхом створення системи захисних споруд і організації евакуації населення.

Планування та здійснення евакуаційних заходів, а також розосередження евакуйованих у країнах НАТО залежать від таких чинників, як розмір території, щільність і розташування населення, рівень розвитку транспортної інфраструктури, доступність транспортних засобів для евакуації, а також інші особливості конкретних регіонів.

Єдиної системи цивільної оборони у рамках Альянсу не існує. Усі заходи проводяться на державній основі з координацією національних зусиль комітетом Цивільної Оборони, який належить до складу головного комітету НАТО з розроблення надзвичайних планів у цивільній галузі.

Комітет цивільної оборони складається із секретаріату і трьох робочих груп: оповіщення населення;
будівництва укриттів і захисних споруд;
евакуації і справ біженців.

Роботу комітету загалом та його структурних елементів постійно контролює радник із цивільної оборони і його апарат у групі надзвичайного цивільного планування при міжнародному штаб-секретаріаті НАТО. У штабі функціонують бібліотека і фільмотека з питань ЦО, які використовуються і поповнюються країнами-учасницями.

Робоча група з евакуації і справ біженців розробляє рекомендації щодо проведення евакуації, а також щодо організації районів розміщення евакуйованого населення. Крім того, групою розроблено Положення про створення в період

надзвичайної ситуації спеціального агентства у справах біженців для координації дій між військовими і цивільними структурами тилу НАТО.

У період переходу НАТО з мирного на військовий стан передбачається створення «цивільних органів воєнного часу», які відповідатимуть за координацію діяльності цивільного сектору в інтересах об'єднаних сил Альянсу. Для виконання цих завдань у мирний час призначаються спеціалісти з країн-членів НАТО, які проходять відповідну підготовку та беруть участь у заходах цивільної оборони, організованих Альянсом [61].

Під час війни, за оцінками командування НАТО, можуть виникнути неконтрольовані потоки біженців, які значно ускладнять логістичні операції військ і процес евакуації населення. Для запобігання таким ситуаціям уряди деяких держав-членів передбачають оптимізацію маршрутів пересування, регулювання потоків біженців і забезпечення їх необхідною допомогою. З цією метою укладаються двосторонні угоди про прийом і розміщення біженців у сусідніх країнах.

Вивчення та аналіз нормативних документів з питань евакуації, зокрема міжнародного стандарту ISO 22315:2014 [40], інших матеріалів та публікацій свідчить про те, що процес евакуації визначається як один з найбільш складних заходів для виконання, водночас визначальну роль відіграє планування цього процесу.

Ефективне виконання евакуації значною мірою залежить від якісного планування цього процесу. У країнах Західної Європи та США в евакуаційних планах використовується принцип, згідно з яким більшість людей евакуюється самостійно, але до заздалегідь визначених і підготовлених районів за чітко встановленими маршрутами.

Державні органи при цьому виконують функції оповіщення, інформування та допомоги в переміщенні тих, хто не може евакуюватися самостійно.

Однак, досвід показує, що самостійна евакуація власним транспортом може спричинити серйозні проблеми, такі як масштабні затори, ускладнення роботи громадського транспорту, дефіцит пального, що суттєво ускладнює організацію евакуаційних заходів.

Рекомендації з управління евакуацією передбачають підготовку фахівців, які безпосередньо працюватимуть у зонах лиха. Їх завданнями є чітке інформування людей про порядок евакуації, переконання тих, хто відмовляється евакуюватися, залишити небезпечні зони, а також організація безпечного пересування до місць розміщення.

Цей підхід варто враховувати при розробці планів евакуації в Україні, адаптуючи його до національних особливостей та реалій.

У США розроблена методика оцінювання планів евакуації на різних рівнях. Її мета – оцінювання загального стану планування евакуації в регіоні.

Оцінювання забезпечує основу для федеральних, штатних і місцевих органів влади, щоб зосередитися на удосконаленні тих заходів з евакуації населення, що найбільш потребують поліпшення.

Підходи до оповіщення та інформування населення про евакуацію загалом відповідають нашим підходам і включають такі заходи:

- використання всіх доступних систем телерадіокомунікацій, незалежно від форми власності;

- підготовка заздалегідь розроблених шаблонів для попереджувальних та інформаційних повідомлень;

- створення спеціалізованих систем оповіщення для залучених до процесу сторін;

- визначення в рамках планування оптимального часу для передачі необхідної інформації.

Ці заходи спрямовані на забезпечення ефективної комунікації та організованості в умовах евакуації.

У нормативних документах США передбачено додатковий етап евакуації – «повернення населення до своїх місць проживання», який не розглядається у наших нормативних документах як окремий захід. Цей етап доцільно проаналізувати у разі масової евакуації з великих населених пунктів. Особливе значення надається візуалізації інформації з використанням сучасних технологій, яка забезпечує сумісність даних щодо проведення евакуації на всіх територіях, що розглядаються [59].

Важлива роль відводиться оцінці ризиків. У стандарті ISO «Методи оцінки ризиків» таку оцінку рекомендується проводити до, під час інциденту, або під час оперативного реагування, для чого пропонується використовувати сучасні методики.

Оцінка ризиків дозволяє відповісти на такі ключові питання:

які події можуть відбутися та що є їхніми причинами;

які можливі наслідки цих подій;

наскільки ймовірним є їх виникнення;

які чинники можуть знизити ймовірність настання цих подій.

Такий підхід забезпечує глибше розуміння загроз і допомагає ефективніше їх попереджувати.

Оцінка ризиків безпосередньо не пов'язана з евакуацією населення, але висновки з оцінки ризиків можуть бути корисними під час ухвалення рішення щодо проведення евакуації [59].

Захист і виживання населення під час сучасної війни, а також виконання комплексу відповідних заходів є ключовими завданнями системи цивільної оборони країн НАТО. Ці завдання реалізуються через створення систем захисних споруд і організацію евакуації населення.

Створення систем захисних споруд включають:

будівництво нових притулків та укриттів;

реконструкцію та модернізацію укриттів часів Другої світової війни;

обстеження підвальних приміщень існуючих будівель і обладнання в них укриттів;

облаштування укриттів у підвалах новобудов [61].

У більшості країн НАТО нормативні документи зобов'язують обстежувати підвальні приміщення будівель для можливості їх переобладнання під укриття. Аналогічні вимоги поширюються і на новобудови. Проте виконання цих заходів часто залежить від фінансової підтримки держави у вигляді субсидій або дотацій приватним власникам.

Евакуація та розосередження населення є ще одним важливим елементом захисту. Планування та організація цих заходів у країнах НАТО визначаються:

розмірами територій;

щільністю населення;

рівнем розвитку інфраструктури та транспортних мереж;

наявністю транспортних засобів [56].

Особливості європейських країн, такі як висока густота населення, велика кількість промислових підприємств і порівняно невеликі площі територій, ускладнюють вибір безпечних районів для розміщення евакуйованих. Незважаючи на це, у більшості країн НАТО передбачено переміщення населення з районів можливих ядерних ударів, зон радіоактивного зараження та регіонів, де можуть відбутися бойові дії.

Подібні підходи до вирішення питань евакуації значно підвищують її ефективність, що підтверджується результатами практичної евакуації населення з районів надзвичайних ситуацій.

За минулі роки в багатьох країнах світу почастишали випадки виникнення надзвичайних ситуацій, внаслідок яких виникала потреба у проведенні евакуації населення.

Так, у США проводилася евакуація населення внаслідок дії ураганів:

1. Ураган «Сенді» (жовтень 2012). Евакуйовано 375 тисяч мешканців Нью-Йорка. Надзвичайний стан оголошено у штатах Нью-Йорк, Нью-Джерсі, Пенсильванія, Коннектикут, Вірджинія, Массачусетс, Делавер, Род-Айленд та в окрузі Колумбія.

2. Ураган «Майкл» (жовтень 2018). Масова евакуація у штаті Флорида;

3. Ураган «Доріан» (вересень 2019). Проведено масову евакуацію прибережних населених пунктів у штатах Флорида, Джорджія та Південна Кароліна. Оголошено обов'язкову евакуацію у 9 округах штату, у 7 – добровільну);

4. Ураган «Іда» (серпень 2021). У Мексиканській затоці проведено евакуацію працівників нафтогазових платформ, а влада штату Луїзіана оголосила евакуацію населення з усього прибережного регіону, в тому числі з Нового Орлеана. Десятки тисяч людей були змушені залишити небезпечні райони.

Здійснювалася також евакуація під час виникнення масштабних лісових пожеж:

1. Пожежа «Диски» (серпень 2021). Через лісові пожежі у штаті Каліфорнія було евакуйовано понад 29 тис. людей.

2. Пожежа «Калдор» (вересень 2021). Було евакуйовано понад 16 тис. людей.

3. Масштабна пожежа в Орегоні (липень 2021). Було охоплено більш ніж 1200 квадратних кілометрів лісів та евакуйовано понад 2 тис. людей;

4. Лісові пожежі у Туреччині (липень 2021). Через лісові пожежі евакуйовано 18 сіл в Анталії та 16 – в Адані й Мерсіні.

5. Лісові пожежі в Австралії (лютий 2021). Лісові пожежі забрали життя щонайменше 18 людей. Влада південно-східних штатів організувала евакуацію населення та туристів.

Також, однією з наймасовіших евакуацій населення відбулося 11 березня 2011 року в Японії Потужний землетрус і цунамі спричинили аварію на АЕС

"Фукусіма-1", що призвело до вибухів на 3-х енергоблоках. Внаслідок чого було евакуйовано близько 164 тис. людей.

Таким чином, вивчення міжнародного досвіду, а також налагодження співпраці з державними структурами країн Європи та інших розвинутих держав світу дозволить вдосконалити заходи евакуації, використовуючи передові практики, що значно підвищить рівень захисту населення від негативного впливу джерел надзвичайних ситуацій.

Країни НАТО вдосконалюють системи цивільної оборони, уніфікуючи склад частин і підрозділів, а також створюючи мобільні багатофункціональні формування, здатні оперативно виконувати завдання як у мирний, так і у воєнний час. Для України важливим є адаптування цього досвіду, приведення до стандартів Альянсу в рамках європейського вибору та впровадження міжнародних підходів до реагування на надзвичайні ситуації, що є особливо актуальним у світлі сучасних глобальних викликів [55].

Співпраця з ОБСЄ в рамках Проекту «Посилення спроможності України щодо реагування на надзвичайні ситуації»

Метою даного проекту є підвищення можливостей Державної служби України з надзвичайних ситуацій, органів управління та сил цивільного захисту щодо ефективного прийняття рішень та заходів реагування і координації міжвідомчої взаємодії під час виникнення надзвичайних ситуацій.

Для реалізації вищезазначених завдань Проектом, було передбачено проведення командно-штабних навчань (далі - КШН) для відпрацювання механізмів міжвідомчого реагування на інциденти на об'єктах підвищеної хімічної небезпеки та інші надзвичайні ситуації.

Метою цих навчань є тренування вмінь та навичок особового складу уповноважених державних органів та підрозділів оперативно-рятувальних служб з

оцінки, координації та подолання наслідків надзвичайної ситуації (НС), евакуації населення.

Результатом проведення командно-штабних навчань є виявлення проблемних місць у міжвідомчій комунікації та розробка методичних рекомендацій щодо організації міжвідомчого реагування на надзвичайні ситуації.

Серед різноманіття елементів навчально-виховного процесу, командно-штабні навчання займають одну з ключових ролей у підготовці фахівців з кризового управління та подолання наслідків надзвичайних ситуацій різного характеру. КШН дають змогу здійснити оцінку можливостей та компетентності фахівців та групи експертів в цілому відповідальних за реалізацію та виконання планів, процедур на випадок надзвичайних ситуацій, їхньої комунікації між собою та критичного мислення під час прийняття рішень, які направлені на забезпечення дій по подоланню наслідків надзвичайної ситуації [17].

Можливості КШН та їх ефективність не обмежується лише межами об'єкту чи населеного пункту. В межах КШН відпрацьовувалися події та ситуації, що поширюються на межі декількох адміністративних одиниць.

Моделювання подібних масштабних ситуацій дає змогу відпрацювати залучення і роботу різних служб та органів управління на кожному етапі розвитку надзвичайної ситуації, від об'єктового рівня до загальнодержавного. Таким чином це дозволяє не тільки оцінювати знання, отримані окремими групами, але і те, як органи управління цивільного захисту різних рівнів, з використанням набутих знань взаємодіють як єдине ціле, для уникнення ризиків та забезпечення ефективного реагувати на інциденти різного характеру.

Таким чином, 27 вересня 2023 року командно-штабні навчання відбулися на території Аварійно-рятувальної частини АРЗ СП ГУ ДСНС України у Рівненській області у с. Городище Рівненського району Рівненської області.

Командно штабні навчання охопили проблемні питання кризового управління та заходів реагування на різні види надзвичайних ситуацій, з якими

стикаються органи виконавчої влади та органи місцевого самоврядування у своїй щоденній роботі.

Враховуючи воєнний стан на території України особливістю проведення навчання було відпрацювання взаємодії та співпраці військових адміністрацій з службами екстреного реагування.

Діяльність органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та оперативно-рятувальних підрозділів, задіяних до ліквідації наслідків НС, включає в себе виконання конкретних дій, передбачених планами на випадок виникнення надзвичайних ситуацій, розроблених для визначених адміністративно-територіальних одиниць, інформування органів влади (в залежності від рівня НС), отримання матеріальної підтримки для реагування на НС з резервних фондів.

Навчання також передбачало відпрацювання залучення правоохоронних органів у разі виявлення та погіршення криміногенної обстановки, або виявлення явних ознак злочинного діяння чи терористичного акту.

Цілями та завданнями вищезазначених навчань були:

перевірка поточного стану готовності адміністративно-територіальної одиниці та місцевих оперативно-рятувальних підрозділів до реагування на НС, а також масштабних наслідків від неї;

перевірка міжвідомчої комунікації під час подолання наслідків НС ;

організація (симуляція) відповідної діяльності органів місцевого самоврядування та оперативно-рятувальних підрозділів;

організація штабу з ліквідації НС;

організація роботи комісії ТЕБ та НС;

організація роботи комісії з питань евакуації;

обробка інформації про НС;

міжвідомча взаємодія та комунікація між учасниками комісій та штабів;

інформування цивільного населення про НС.

Висновки до розділу 1.

Теоретичні аспекти державного управління у сфері евакуації населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій є основою для формування ефективної системи забезпечення безпеки громадян та мінімізації ризиків, пов'язаних із катастрофами.

Державне управління в цій сфері ґрунтується на правових, організаційних та соціальних засадах, які забезпечують інтегроване реагування на надзвичайні ситуації. Основними компонентами управління є прогнозування загроз, розробка чітких евакуаційних планів, створення інфраструктури для підтримки евакуйованих осіб та координація між різними рівнями влади. Важливу роль відіграє превентивна діяльність, яка передбачає інформування громадян, навчання населення правилам поведінки під час надзвичайних ситуацій, а також розвиток систем раннього попередження.

Ефективність евакуації залежить від належного управління ресурсами, використання сучасних технологій для оповіщення та моніторингу, а також від здатності органів державної влади забезпечити швидку реакцію у критичних умовах. Співпраця з міжнародними організаціями, громадянським суспільством та приватним сектором також є невід'ємною частиною комплексного підходу до управління.

Таким чином, державне управління у сфері евакуації населення є багаторівневим процесом, що вимагає системного підходу, інтеграції знань із різних галузей та ефективної взаємодії між органами влади та населенням. Ці теоретичні підходи забезпечують основу для впровадження практичних заходів, спрямованих на збереження життя та здоров'я людей під час надзвичайних ситуацій.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ РЕГІОНАЛЬНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

2.1. Аналіз стану евакуації населення Рівненської області у разі виникнення надзвичайних ситуацій

Захист населення від негативного впливу надзвичайних ситуацій є першочерговим завданням всіх органів державної виконавчої влади, у тому числі органів місцевого самоврядування та керівників суб'єктів господарювання незалежно від форм власності і підпорядкування. Вирішення питання евакуації потребує комплексного підходу, який передбачає виконання заходів щодо створення захисних споруд, забезпечення людей засобами індивідуального захисту, підготовкою населення до дій за сигналами цивільного захисту, своєчасного оповіщення про загрозу або виникнення надзвичайної ситуації.

При неповному забезпеченні захисними спорудами в містах та інших населених пунктах, де розміщені радіаційно небезпечні об'єкти, основним засобом захисту у разі загрози виникнення або виникненні надзвичайної ситуації є евакуація населення і розміщення його у зонах, які є безпечними для проживання людей. В той же час цей спосіб досить складний, вимагає ретельної підготовки всіх органів влади і детального навчання населення вмінню діяти в умовах радіаційної небезпеки.

З метою якісного захисту населення і територій, мінімізації наслідків надзвичайних ситуацій, на державному рівні було прийнято ряд нормативно-правових актів, які регламентують порядок та організацію проведення евакозаходів, підготовку районів для розміщення евакуйованого населення і його життєзабезпечення [57].

Рівненська область насичена значною кількістю об'єктів підвищеної небезпеки. Вона знаходиться в зоні дії двох атомних електростанцій і, як наслідок,

постає питання захисту населення регіону від загрози виникнення надзвичайних ситуацій. Вона розташована в північно-західній частині, на Поліській рівнині (Волинське плато), яка густо посічена річками, має багато боліт та озер. Загальна площа області становить 20,05 тис. км². На території області проживає 1,153 млн. чоловік.

На території області розташовані 99 об'єктів підвищеної небезпеки, у тому числі: 8 хімічно-небезпечних об'єктів, 11 очисних споруд, 35 газорозподільних та газонаповнювальних станцій (пунктів), 175 автозаправних станцій; залізнична станція I категорії Здолбунів, прикордонна залізнична станція II категорії Сарни.

На території області прокладені:

дві нитки магістральних нафтопроводів "Дружба", загальною довжиною 124,5 км;

продуктопровід довжиною 177 км, робочий тиск якого 27-29 атмосфер;

газопровідна мережа високого тиску довжиною 333 км, з робочим тиском 18-51 атмосфер.

Значна частина області (35%) покрита лісами. Загальна площа лісів складає 793 тис. га, з яких 65% - хвойні, 61% - молодняки. Більша частина лісів знаходиться в Поліській (Північній) частині області, де лісистість досягає 50%, і згідно з характеристикою є найбільш пожежонебезпечними.

Гідрологічна ситуація в області визначається тим, що на її території протікає 171 річка загальною довжиною 4459 км, 2090 невеликих водотоків-струмків та розташовані 13 водосховищ, 52 озера і 561 ставок. Болотний фонд області становить 466,596 тис. га, з них осушені 390,5 тис. га, не підлягає меліорації 47,5 тис. га. Площа заповідних боліт – 43 тис. га.

Як свідчить статистика, для південних районів області характерні дощові паводки, для північних – і весняні повені, і дощові паводки, а кожний третій – четвертий рік є висоководним.

В зону можливого затоплення (підтоплення) потрапляють 164 населених пункти області, 103 з яких на цей час вже захищені гідротехнічними спорудами.

Метеорологічні явища, що спостерігалися на території області у 2000-2017 роках, розподілились таким чином (рис. 2.1):

Рис. 2.1. Метеорологічні явища

Найбільшу небезпеку для населення області становить те, що її територія може зазнати впливу двох 30-ти кілометрових зон навколо Рівненської та Хмельницької атомних електростанцій, на яких загалом працює 6 енергоблоків номінальною потужністю 4880 МВт.

а) у разі виникнення комунальної аварії на Рівненській АЕС

ВП "Рівненська АЕС" розташована у північно-західній частині Рівненської області на території Вараського району поблизу залізничної станції Рафалівка на правому березі р. Стир. Автомобільними шляхами АЕС з'єднана з м. Вараш та смт Володимирець. Автодорогою Вараш – Полиці Рівненська АЕС з'єднана з основною автомагістраллю Київ – Ковель. Ґрунтові умови району дозволяють забезпечити під'їзд до АЕС при будь-яких погодних умовах.

На цій території протягом літнього періоду року переважаючими є вітри західного напрямку (19-20%). Взимку повторність мають вітри західного і південно-західного напрямку (18-19%).

При аварії на атомній електростанції, ВП "Рівненська АЕС" перша виконує оцінку та прогноз радіаційної обстановки та доз опромінення населення, порівнює ці значення з рівнями втручання та рівнями дій, встановленими НРБУ-97, інформує центральні та місцеві органи виконавчої влади, а також надає рекомендації із захисту населення.

Першочергові заходи у перші години викиду радіоактивних продуктів необхідно проводити в обмеженому (до 45^0) секторі по напрямку вітру, у послідуєчї години – відповідно кількості викиду і змін погодних умов.

Загальне керівництво проведенням евакуаційних заходів покладається на комісію з питань евакуації Рівненській області. Безпосереднє керівництво покладено на:

проведення евакуації населення - комісії з питань евакуації м. Варащ, Вараського, Сарненського та Рівненського районів;

проведення приймання евакуйованого населення евакуйованого населення в безпечні райони:

за I варіантом – Дубенського та Сарненського районів і м. Дубно;

за II варіантом – Вараського та Сарненського районів.

У разі гіпотетичної аварії на Рівненській АЕС з викидом радіоактивних речовин загальна площа радіоактивного забруднення може скласти понад 1738 км^2 , в яку можуть потрапити 62 населених пункти Вараського, Сарненського і Рівненського районів та м. Варащ. Загальна чисельність населення, яке може потрапити в зону забруднення – становить 101 469 чол. (в т. ч. дітей переддошкільного віку (до 3-х років включно) – 5 078 чол., дітей від 4 років та дорослих до 60 років – 79 671 чол., людей похилого віку та старших – 16 720 чол.).

б) у разі виникнення комунальної аварії на Хмельницькій АЕС

Хмельницька АЕС розташована на півночі Хмельницької області у південно-східному напрямку на відстані 40 км від м. Рівне.

Експлуатаційний персонал будівельно-монтажних і обслуговуючих організацій розташовані за межами санітарно-захисної зони у м. Нетішин Хмельницької області.

АЕС перша виконує оцінку та прогноз радіаційної обстановки та доз опромінення населення, порівнює ці значення з рівнями втручання та рівнями дій, встановленими НРБУ-97, інформує центральні та місцеві органи виконавчої влади, а також надає рекомендації із захисту населення.

Екстрені першочергові заходи в цих зонах у перші години викиду радіоактивних продуктів безумовно необхідно проводити в обмеженому (до 45⁰) секторі по напрямку вітру, у послідуєчі години – відповідно кількості викиду і змін погодних умов.

Рішення про проведення евакуації населення з 30-ти км зони навколо ХАЕС в залежності від рівня НС приймає Кабінет Міністрів України або голова обласної державної адміністрації.

Крім того, голова обласної державної адміністрації:

приймає рішення про приведення в стан готовності до роботи евакуаційних органів;

визначає район для розміщення евакуйованого населення з числа завчасно визначених районів евакуації;

у разі необхідності, дає розпорядження щодо залучення додаткових транспортних засобів;

здійснює контроль за роботою евакуаційних органів.

Загальне керівництво проведенням евакуаційних заходів покладається на евакуаційну комісію Рівненської області. Безпосереднє керівництво проведення евакуації населення покладено на:

евакуаційні комісії міста Острог та Рівненського районів;
проведення приймання евакуйованого населення в безпечні райони:
за I варіантом – м. Дубно, Дубенського та Рівненського районів;
за II варіантом – Рівненського району.

У разі гіпотетичної аварії на Хмельницькій АЕС з викидом радіоактивних речовин загальна площа радіоактивного забруднення може скласти понад 1024 км², в яку можуть потрапити м. Острог та 82 населених пункти Рівненського району. Загальна чисельність населення, яке може потрапити в зону забруднення – становить 59 186 чол. (в т.ч. дітей переддошкільного віку (до 3-х років включно) – 2 172 чол., дітей від 4 років та дорослих до 60 років – 44 662 чол., людей похилого віку та старших – 12 352 чол.).

Таким чином, найбільшою загрозою, яка притаманна для нашого регіону та потребуватиме масової евакуації населення є можливість виникнення радіаційної аварії. Реалізація якісних евакуаційних заходів, своєчаснісна і ефективно організована евакуація мінімізує вплив радіаційного ураження на населення та забезпечить їхню безпеку у найкоротший термін.

2.2. Організація роботи органів з евакуації у разі виникнення надзвичайних ситуацій

Для планування, підготовки та проведення заходів з евакуації за рішенням керівників центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування і на суб'єктах господарювання створюються органи з евакуації до яких належать:

комісії з питань евакуації (обласні, районні, органів місцевого самоврядування;
збірні пункти евакуації;
проміжні пункти евакуації;

приймальні пункти евакуації.

До органів з евакуації призначаються особи з числа службовців (працівників) місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, суб'єктів господарювання, на базі яких створені ці органи.

У відповідності до Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30 жовтня 2013 року № 841, збірні пункти евакуації призначені для збору і реєстрації евакуйованого населення та організації його вивезення (виведення) у безпечні райони і розміщуються поблизу залізничних станцій, морських і річкових портів, пристаней, маршрутів евакуації, а також на наявних міських площах, у відкритих безпечних місцях або безпечних приміщеннях (схема пункту відображена у додатку 2) [12].

Збірні пункти евакуації розгортаються за рішенням органів виконавчої влади про проведення евакуації у разі аварії на атомній електростанції, хімічного забруднення, катастрофічного затоплення, збройних конфліктів.

На збірних евакуаційних пунктах (ЗПЕ) уточнюється чисельність евакуйованого населення, визначається порядок його відправлення, організовується збір людей і ведення їх обліку. Забезпечується посадка населення на транспортні засоби, формування піших і транспортних колон, а також інформування комісій з питань евакуації про відправлення населення. Організовується надання медичної допомоги евакуйованим та забезпечується охорона громадського порядку.

ЗПЕ розташовуються поблизу залізничних станцій, морських і річкових портів, пристаней, а також уздовж маршрутів пішої евакуації у місцях, що дозволяють зручно збирати людей. Кількість ЗПЕ та їхня пропускна здатність визначаються з урахуванням чисельності евакуйованого населення, кількості маршрутів, пунктів посадки на транспорт, а також інтенсивності відправлення автоколон і ешелонів.

Для організації ЗПЕ використовуються громадські будівлі та інші споруди, придатні для розміщення евакуйованих.

На ЗПЕ або у безпосередній близькості від нього для захисту населення підготовлюються наявні захисні споруди (сховища, підвали та інші заглиблені приміщення), обладнуються найпростіші укриття [52].

Основними завданнями збірної пункту евакуації є:

організація збору працівників, службовців та населення для організованого вивозу (виведення) їх із зон можливого ураження внаслідок надзвичайних ситуацій;

організація прийому, реєстрації та обліку евакуйованого населення і розподіл його по колонам;

організація захисту еваконаселення на пункті та створення йому мінімальних умов життєзабезпечення;

організація відправки еваконаселення із зон можливого ураження до місць його розташування;

забезпечення додержання порядку та безпеки громадського правопорядку на території пункту [48].

Для забезпечення роботи ЗПЕ призначається робочий апарат із числа співробітників територіальних органів виконавчої влади, установ і організацій, на базі яких розгортається ЗПЕ.

До складу збірної пункту евакуації входять: начальник, заступник начальника, комендант, працівник кімнати матері і дитини, працівники медичного пункту, столу довідок, групи реєстрації і обліку, транспортного забезпечення, зв'язку та управління, охорони громадського порядку, комплектування колон, ешелонів.

Збірні пункти евакуації забезпечуються зв'язком з районними, міськими, селищними, сільськими об'єктовими комісіями з питань евакуації, медичними і транспортними службами.

У невідкладних ситуаціях функції збірних пунктів евакуації за рішенням голови комісії з питань евакуації покладаються на оперативні групи. На органи виконавчої влади, місцевого самоврядування та керівників суб'єктів господарювання, які здійснюють евакуацію, покладаються такі завдання:

планування та проведення евакуації працівників і членів їхніх сімей.

подання розрахунків потреби у транспортних засобах до відповідних транспортних органів для забезпечення вивезення людей до безпечних районів.

контроль за плануванням, підготовкою та реалізацією евакуаційних заходів на підвідомчих об'єктах.

визначення і підготовка безпечних районів для розміщення евакуйованих працівників і членів їхніх сімей [12].

Розпорядження про початок евакуації передається централізовано керівникам центральних органів виконавчої влади, головам обласних державних адміністрацій, міст, районів, які в свою чергу доводять його до керівників суб'єктів господарювання та головам комісій з питань евакуації.

З отриманням рішення про проведення евакуації керівники органів виконавчої влади ставлять завдання головам комісій з питань евакуації на проведення евакуації населення відповідно до відпрацьованих Планів та обстановки, що склалася.

Голови евакокомісій уточнюють завдання керівникам суб'єктів господарювання щодо проведення евакуаційних заходів, контролюють стан оповіщення населення, формування колон, забезпечують переміщення їх до пунктів евакуації, а також разом із структурними підрозділами транспортного забезпечення - готовність транспортних засобів до перевезень, уточнюють порядок їх використання, підтримують постійний зв'язок з начальниками маршрутів та з органами виконавчої влади безпечних районів, інформують їх про хід евакуації [52].

Оповіщення обласної, районних державних (військових) адміністрацій,

органів місцевого самоврядування і організацій, а також населення щодо проведення евакуації проводиться з використанням усіх схем оповіщення, мережі зв'язку, засобів радіомовлення і телебачення із залученням у разі потреби сил і засобів органів ДСНС та Національної поліції. При оповіщенні населення (працівників) повідомляється час прибуття на збірні пункти евакуації.

У райони розміщення евакуаційних органів та населення, яке підлягає евакуації, направляються представники комісій з питань евакуації для вирішення питань приймання, розміщення і життєзабезпечення евакуйованого населення.

Для привернення уваги перед доведенням інформації до населення про виникнення надзвичайної ситуації, передається попереджувальний сигнал **"Увага всім!"**, а саме: уривчасте звучання електросирен, зокрема у запису мережами радіомовлення та через вуличні гучномовні пристрої (рис. 2.2).

Рис. 2.2. Локальна система оповіщення

Тривалість звучання попереджувального сигналу **"Увага всім!"** становить 3-5 хвилин. Після попереджувального сигналу здійснюється трансляція телерадіомережами відповідних повідомлень про надзвичайні ситуації та заходи безпеки щодо захисту населення [22].

Забезпечення зв'язку при проведенні евакуаційних заходів покладається на департамент цивільного захисту та охорони здоров'я населення облдержадміністрації.

Після отримання інформації про виникнення надзвичайної ситуації прибуття до збірного пункту евакуації працівників підприємств, установ, організацій, які разом з непрацюючими членами сімей і рештою населення, яке незайняте у сфері виробництва та обслуговування, евакуюється через цей ЗПЕ.

Прибувши на збірний пункт евакуації, громадяни отримують евакуаційні листи, в яких ставиться відмітка про реєстрацію на ЗПЕ, номер автоколони, рейса, автобуса (рис. 2.3).

Рис. 2.3. Реєстрація населення на збірному пункті евакуації

Для власників особистих транспортних засобів такі відмітки про реєстрацію здійснюються на постах регулювання, які на виїзді з міста розгортають працівники патрульної поліції Головного управління Національної поліції в області. Також на таких постах регулювання доцільно встановити відео фіксацію для транспорту, який покидає забруднену зону.

У разі необхідності на збірних пунктах евакуації медпрацівниками проводиться йодна профілактика, в ході якої для населення видаються препарати йодиду калію.

Йодна профілактика (рис. 2.4) проводиться шляхом внутрішнього прийому препарату стабільного йоду (йодиду калію). При загрозі надходження в організм радіоактивного йоду для захисту від опромінення щитовидної залози призначають: дорослим і дітям старше 2 років по 0,125 г (1/2 табл.) 1 раз на добу. Таблетку подрібнюють та дають з невеликою кількістю солодкого чаю. Препарат приймають щодня до зникнення загрози надходження радіоактивного йоду в організм [46].

Рис. 2.4. Проведення йодної профілактики населення

Після проходження реєстрації населення отримує індивідуальні засоби захисту органів дихання: респіратори, протигази (рис. 2.5).

Рис. 2.5. Видача засобів індивідуального захисту

Евакуація населення транспортними засобами може здійснюватися двома способами: прямим перевезенням людей із небезпечних зон безпосередньо до кінцевих пунктів евакуації та поетапним перевезенням людей з пересадкою їх у проміжних пунктах евакуації.

Органи виконавчої влади укладають з приватними автоперевізниками угоди про надання ними транспортних засобів щодо забезпечення евакуаційних перевезень населення з міст і сільських населених пунктів у райони тимчасового або постійного проживання.

Пройшовши реєстрацію, йодну профілактику та, отримавши засоби індивідуального захисту, громадяни направляються до пункту (зали) очікування (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Пункт очікування населення

В адміністративному приміщенні збірного пункту евакуації розміщуються:
медичний пункт, де населення, яке потребує медичної допомоги, може її отримати. У медичному пункті повинен бути наявний весь перелік ліків для надання медичної допомоги;

кімната матері і дитини, де жінки, що мають малолітніх дітей, могли б перевдягти та нагодувати їх, отримати певну допомогу по догляду за дітьми;

стіл довідок, де можна отримати будь-яку інформацію щодо організації проведення евакуаційних заходів;

пункт очікування населення, з якого організовується посадка людей на транспортні засоби для відправки їх на проміжний пункт евакуації.

Працівники збірного пункту евакуації розподіляють громадян, які підлягають евакуації, за транспортними засобами, інструктують їх та забезпечують посадку на транспортні засоби (рис. 2.7).

Рис. 2.7. Посадка населення на транспортні засоби

Сформована автоколона з автобусів та спеціальних транспортних засобів вирушає на проміжні пункти евакуації (рис. 2.8).

Власники особистих транспортних засобів самостійно залишають небезпечну зону та вирушають на проміжні пункти евакуації.

Рис. 2.8. Виїзд автоколони на проміжні пункти евакуації

Після завершення евакуації всього населення, працівники, які залучалися до проведення евакозаходів, залишають збірні пункти евакуації [52].

Організація роботи проміжного пункту евакуації

Проміжні пункти евакуації (далі – ППЕ) створюються за рішенням місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування для проведення короткочасного розміщення населення (працівників) за межами зони можливого радіоактивного або хімічного забруднення.

Вони розгортаються на зовнішньому кордоні зони можливого радіоактивного забруднення поблизу залізниць, автомобільних шляхів і водних сполучень.

Проміжні пункти евакуації створюються з метою реєстрації та проведення, при необхідності, дозиметричного і хімічного контролю, заміни одягу та взуття або проведення їх спеціальної обробки, надання домедичної допомоги, санітарної обробки евакуйованого населення та відправлення його до безпечних районів розміщення.

Основними завданнями проміжного пункту евакуації є:

облік і реєстрація населення (працівників), яке прибуває із зон забруднення та направляється до безпечних районів для розселення;

проведення дозиметричного та хімічного контролю;

організація санітарної обробки евакуйованого населення (працівників) та, за потреби, надання медичної допомоги постраждалим під час евакуації;

відправлення евакуйованих до безпечних районів (пунктів) розміщення;

проведення спеціальної обробки та, за необхідності, заміни забрудненого одягу та взуття;

організація пересадки евакуйованих із транспорту, який рухався по забрудненій території, на «чистий» транспорт;

забезпечення громадського порядку на пункті прийому евакуйованих;

подання доповіді голові комісії з питань евакуації області/району про час прибуття евакуйованих, їхню кількість та інші важливі деталі [45].

До складу адміністрації проміжного пункту евакуації входять:

начальник пункту, заступник начальника пункту, комендант пункту, начальник групи охорони громадського порядку, начальник групи регулювання руху, начальник медичного пункту, начальник санітарно-миючого пункту, начальник групи реєстрації та обліку, начальник пункту харчування, начальник пункту заправки паливом, начальник поста дозиметричного контролю, начальник групи оповіщення та зв'язку.

Організація роботи проміжного пункту евакуації

За сигналами оповіщення працівники місцевих евакоорганів розгортають роботу проміжних пунктів евакуації.

Типова схема організації роботи ППЕ розміщується на видному місці адміністративного приміщення (рис. 2.9).

Рис. 2.9. Схема проміжного пункту евакуації

Після прибуття транспортної евакоколони на проміжний пункт евакуації, проводиться висадка евакуйованого населення (рис. 2.10).

Працівники групи зустрічі оповіщають населення про проходження профілактичних заходів та направляють його на пост дозиметричного контролю.

Рис. 2.10. Зустріч евакоколони на проміжному пункті евакуації

Висадка з транспорту людей з інвалідністю та переміщення їх проміжним пунктом евакуації здійснюється супроводжуваними та медичними працівниками (рис. 2.11). При потребі, також супроводжуються інші маломобільні групи населення.

Рис. 2.11. Зустріч людей з особливими потребами на проміжному пункті

Група регулювання руху працює по території всього проміжного пункті (рис. 2.12). Після висадки населення з автотранспорту працівники групи

регулювання руху направляють забруднений транспорт, що прибув з 30-ти км зони, на майданчик спеціальної обробки техніки.

Рис. 2.12. Група регулювання дорожнього руху

Еваконаселення, яке прибуло на пункт дозиметричного контролю, проходить заміри радіоактивного забруднення (рис. 2.13). Громадян, в яких радіаційне забруднення не перевищує допустиму норму, відправляють на пункт реєстрації. Населення, в якого допустима норма забруднення виявилась перевищеною, направлється до санітарно-миючого пункту для проведення спеціальної обробки [52].

Рис. 2.13. Пост дозиметричного контролю

Санітарна обробка людей

Санітарно-миючий пункт призначений для проведення повної спеціальної обробки населення, що потерпіло від радіоактивного забруднення.

У разі зараження радіоактивними речовинами необхідно провести повну санітарну обробку. Вона включає механічне видалення радіоактивних частинок із відкритих ділянок шкіри, слизових оболонок очей, носа, ротової порожнини, а також очищення одягу, спорядження та засобів індивідуального захисту.

Під час обробки рекомендується прийняти теплий душ з використанням мила та губки. Також обов'язково здійснюється заміна білизни та верхнього одягу. Важливо виконати ці дії протягом перших 5 годин після виходу із зони зараження, адже через 12 годин така процедура стає малоефективною.

Одяг підлягає заміні, якщо навіть після витрушування рівень залишкового радіоактивного зараження перевищує допустимі норми. Санітарна обробка здійснюється у спеціально облаштованих лазнях, душових павільйонах або на спеціальних майданчиках для миття й пунктах дезактивації [46].

Майданчики санітарної обробки поблизу джерела води ділять на брудну та чисту половини. Між ними розміщують дезінфекційні автомобілі з душем. Для відведення води копають канали і поглинальні колодязі.

У теплу пору року санітарну обробку можна проводити на відкритому повітрі. У холодну пору – у спеціально призначених палатках.

Якщо упорядкованого пункту санітарної обробки немає, то її здійснюють у лазнях, душових, обладнаних таким чином, щоб потік людей рухався лише в одному напрямі.

Санітарно-миючий пункт має дві лінії палаток (кімнат) для чоловіків та жінок (рис. 2.14). Кожна лінія має три відділення: для роздягання, для миття та для одягання. Крім того, може бути розгорнуто відділення для знезараження одягу.

Рис. 2.14. Санітарно-миючий пункт

Особи, які прибувають для проведення санітарної обробки, у спеціально відведеній роздягальні знімають верхній одяг, засоби індивідуального захисту та білизну. Документи, телефони та цінні речі здаються працівникам пункту, які упаковують їх у спеціальні пакети зі стікерами із зазначенням прізвищ власників.

Після цього проводиться медичний огляд і дозиметричний контроль. Одяг, рівень радіоактивного забруднення якого перевищує допустимі норми, упаковують у гумові мішки для подальшого знезараження на спеціальних станціях або його утилізації. (рис. 18).

Рис. 2.15. Намет для зняття „брудного” одягу

Далі люди проходять у відділення миття, де в наявності має бути: мило, губки, рушники (рис. 2.16). Приймаючи душ, особливо ретельно треба вимити

голову, шию, руки. Температура води має бути 38—40°C. Вода може подаватися з котельні або інших джерел водопостачання.

Рис. 2.16. Відділення для миття людей

Після виходу з відділення миття проводять повторний медичний огляд та дозиметричний контроль населення. Якщо радіоактивне забруднення вище допустимого, проводять повторну санітарну обробку.

У відділенні одягання кожна людина, яка пройшла обробку, отримує одяг (свій знезаражений або із запасного фонду), після чого забирає свої документи, телефон та інші речі (рис. 2.17).

Рис. 2.17. Відділення для одягання „чистого” одягу

Після проходження санітарної обробки населення направляється на пункт реєстрації та обліку, де ставляться відмітки в списках реєстрації та в евакуаційних листах (рис. 2.18).

Рис. 2.18. Реєстрація населення на проміжному пункті евакуації

Після проходження відповідних процедур еваконаселення направляється в пункт очікування, де формуються транспортні колони [52].

В адміністративному приміщенні проміжного пункту евакуації розміщуються наступні групи забезпечення (схема пункту відображена у додатку 3):

медичний пункт, де населення, яке потребує медичної допомоги, може її отримати. Він оснащений необхідною кількістю медикаментів для лікування хворих і постраждалих;

кімната матері і дитини, де жінки можуть переодягнути, нагодувати дітей і отримати консультації щодо догляду за ними;

пункт невідкладної психологічної допомоги для осіб, які потребують підтримки в стресових ситуаціях;

стіл довідок, де можна дізнатися всю необхідну інформацію про подальші евакуаційні заходи;

пункт забезпечення харчуванням, де є можливість випити чай, каву або воду, приготувати дитячу суміш і перекусити печивом;

пункт очікування, в якому населення чекає на транспорт для відправлення в безпечні райони [58].

Група зв'язку забезпечує зв'язок проміжного пункту з евакокомісією області, району, міста, збірними та приймальними пунктами евакуації, інформує начальника ППЕ про проведені заходи з евакуації (прибуття та відправка евакоколон, про хід евакуації і т.д.).

Група охорони громадського порядку забезпечує охорону громадського порядку по всьому проміжному пункту евакуації, недопущення паніки, бійок, крадіжок, тощо (рис. 2.19).

Рис. 2.19. Група охорони громадського порядку

Спеціальна обробка техніки

Автотранспорт евакоколон, який прибув з забрудненої зони, направляється на пункт спеціальної обробки техніки (рис. 2.20).

Рис. 2.20. Прибуття на пункт спеціальної обробки техніки

Пункт спеціальної обробки техніки призначений для дегазації техніки, яка складається з повного знезаражування або видалення з усієї поверхні техніки і транспорту радіоактивних речовин з використанням активних розчинів.

Засоби знезаражування техніки і транспорту: авторозливальна станція АРС-14, комплекти ДК-4, ІДК-1, ДК-3; комунальна, сільськогосподарська, дорожня і будівельна техніка, яку можна використовувати при виконанні робіт із знезаражування. Авторозливальна станція призначена для дезактивації, дегазації і дезінфекції техніки і транспорту, дегазації та дезінфекції території рідкими розчинами, транспортування і тимчасового зберігання рідин, заповнення рідинами ємностей, перекачування рідин з одної тари в іншу [35].

Працівники пункту спеціальної обробки техніки проводять заміри радіоактивного забруднення спеціальної техніки (рис. 2.21), автобусів та автомобілів, після чого транспорт проходить спеціальну обробку – помивку (рис. 2.22). Для якісної помивки днища та коліс автобусів і автомобілів використовуються естакади. Навколо естакади здійснюється обвалування для того, щоб вода, яка стікає після помивки транспорту, збігала у вириту канаву або відстійник.

Рис. 2.21. Дозиметричний контроль техніки

Рис. 2.22. Дезактивація транспортних засобів

По закінченню дезактивації транспорту змиті радіоактивні речовини засипаються чистою землею. Великі скупчення бруду, що містять радіоактивні речовини, вивозяться у спеціально відведене місце.

Після проведення спеціальної обробки автотранспорт повторно проходить заміри радіоактивного забруднення. Якщо радіоактивне забруднення транспорту вище допустимого, проводиться повторна спеціальна обробка.

Знезаражений транспорт направляється у місце відстою, який в подальшому повторно буде використовуватись для перевезення населення з радіоактивно забруднених територій.

Власники індивідуальних транспортних засобів, після проведеної санітарної обробки, продовжують рух в безпечні райони самостійно.

Автотранспорт, який потребує дозаправки паливом, направляється в пункт заправки пально-мастильними матеріалами, де проводиться його обслуговування (рис. 2.23). Пункт заправки паливом повинен мати два автозаправники (бензин та дизельне паливо).

Рис. 2.23. Пункт заправки паливом

Група регулювання руху, в яку входять працівники національної та патрульної поліції, забезпечує регулювання руху транспорту по всьому маршруту евакуації населення. Представники поліції супроводжують сформовану автоколону з проміжного пункту евакуації в райони розміщення евакуйованого населення (рис. 2.24).

Рис. 2.24. Супровід автомобільних колон

Після формування евакоколони на межі зони забруднення у проміжному пункті евакуації здійснюється пересадка евакуйованого населення на „чисті” транспортні засоби і відправка його в безпечні райони (чисту зону) (рис. 2.25).

Рис. 2.25. Посадка населення в автобуси

Для забезпечення організованості та порядку серед населення, яке евакуюється під час перевезення автомобільним транспортом, призначаються старші автомобільних колон (рис. 2.26) [52].

Рис. 2.26. Виїзд автоколон в район розміщення евакуйованого населення

Організація роботи приймального пункту евакуації

Приймальні пункти евакуації (далі - ПрПЕ) створюються за рішенням голови райдержадміністрації (міськвиконкому) безпечного району та розгортаються в пунктах висадки евакуйованого населення і призначаються для його зустрічі, реєстрації і відправлення його в безпечні райони (пункти) розміщення.

Місцями для розгортання ПрПЕ можуть бути школи, клуби та інші громадські та адміністративні будинки, що забезпечують тимчасове розміщення людей у будь-яку погоду та можливість обігріву зимою [12].

В залежності від кількості населення, яке прибуває, і часу його прибуття на ПрПЕ передбачається організація харчування та постачання питної води. Для цього можуть бути використані стаціонарні пункти громадського харчування – їдальні, кафе тощо, а при їхній відсутності – рухомі пункти харчування.

Основними завданнями приймального пункту евакуації є:

прийом та розміщення еваконаселення, яке прибуває із зон можливого ураження внаслідок надзвичайних ситуацій;

реєстрація та облік прибулого населення, ведення точних записів для подальшого контролю та координації;

забезпечення захисту евакуйованих осіб на території пункту та створення необхідних мінімальних умов життєзабезпечення;

організація відправлення еваконаселення до місць подальшого розміщення або розселення;

дотримання громадського порядку та безпеки громадян у межах приймального пункту за допомогою відповідних служб. Чисельність персоналу ПрПЕ визначається з урахуванням чисельності населення, яке прибуває з забрудненої зони і обсягу заходів щодо його забезпечення.

До складу приймального пункту евакуації входять:

начальник ПрПЕ; заступник начальника ПрПЕ; група зустрічі, приймання та тимчасового розміщення еваконаселення; група відправлення та супроводу еваконаселення; група охорони громадського порядку; група забезпечення; група зв'язку та оповіщення; медичний пункт; кімната матері та дитини; стіл довідок.

Збірні, проміжні та приймальні пункти евакуації забезпечуються зв'язком з районними, міськими, селищними та сільськими комісіями з питань евакуації, а також медичними і транспортними службами.

На органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування та керівників суб'єктів, які проводять евакуацію населення, покладається:

розроблення і виконання плану евакуації населення;

планування і проведення евакуації працівників та членів їх сімей;

подання до відповідних транспортних органів розрахунків потреби у транспортних засобах для вивезення працівників і членів їх сімей до безпечних районів;

контроль за плануванням, підготовкою і проведенням евакуаційних заходів підвідомчими об'єктами;

визначення та підготовка безпечного району для розміщення евакуйованих працівників і членів їх сімей [58].

Організація евакуації населення транспортними засобами покладається на транспортну спеціалізовану службу цивільного захисту.

Транспортні служби і організації розробляють плани забезпечення потреб евакуації у транспортних засобах, також беруть участь у плануванні і підготовці транспортних засобів для перевезення евакуйованого населення.

У безпечних районах області розгортають свою роботу приймальні пункти евакуації. Встановлюється зв'язок з органами влади і уточнюються місця зустрічі та приймання евакуйованих, кількість виділених для приймального пункту приміщень (об'єктів) та ін.

Типова схема організації роботи приймального пункту евакуації розміщується на видному місці адміністративного приміщення (схема пункту відображена у додатку 4).

Транспортна евакоколона, прибувши на приймальний пункт евакуації, проводить висадку евакуйованого населення (рис. 2.27).

Рис. 2.27 Прибуття евакуаційних колон

Працівники групи зустрічі та тимчасового розміщення населення доводять інформацію про місце розселення людей і вручають ордери, які видаються органами місцевого самоврядування у відповідності із законодавством України на тимчасове проживання (розселення) (рис. 2.28).

Рис. 2.28. Вручення ордерів на тимчасове проживання

В адміністративному приміщенні приймального пункту евакуації розміщуються:

медичний пункт, де населення, яке потребує медичної допомоги, може її отримати. Він має бути укомплектований усім переліком медикаментів для лікування постраждалих;

кімната матері і дитини, де створені мінімально необхідні санітарно-гігієнічні умови для жінок і їх малолітніх дітей;

стіл довідок, де можна отримати повну інформацію про роботу приймального пункту евакуації, відповідаючи на запитання щодо процесу евакуації та розселення;

пункт очікування населення, який призначений для перебування людей перед відправленням транспортними колонами до місць розселення. Він створює безпечні та комфортні умови для тимчасового перебування [58].

На приймальному пункті для прибулих людей передбачається організація торгівлі, харчування та забезпечення питною водою. Для цього можуть бути використані стаціонарні пункти громадського харчування (їдальні, кафе тощо), а при їхній відсутності – рухомі пункти харчування.

Адміністрація пункту, спільно з представниками комісії з питань евакуації району, організовують підвезення людей від пунктів висадки до пункту призначення (району нового місця розосередження).

Начальник групи зустрічі доповідає про готовність до виїзду, прибуття у район місця розташування та виконання завдань щодо зустрічі та розміщення евакуйованих начальнику приймального пункту та голові комісії з питань евакуації району [52].

Евакуйоване населення розміщується в готелях, санаторіях, пансіонатах, будинках відпочинку, дитячих оздоровчих таборах та у придатних для проживання будівлях підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності (рис. 2.29) [12].

Рис.2.29. Розміщення евакуйованого населення

2.3. Життєзабезпечення евакуйованого населення в місцях його безпечного розміщення

Організація життєзабезпечення населення у надзвичайних ситуаціях є однією з важливих складових у діяльності єдиної державної системи цивільного захисту.

Організація захисту населення в умовах НС передбачає здійснення комплексу заходів силами і засобами цієї системи щодо забезпечення життєдіяльності населення, а саме:

- у зонах виникнення надзвичайних ситуацій;
- на маршрутах евакуації населення;
- місцях тимчасового розміщення та відселення евакуйованих і постраждалих осіб;
- у карантинних зонах у випадку спалахів епідемій;
- на територіях, зараженими бактеріологічними агентами тощо.

Виконання цих заходів організовується за територіальним принципом і покладається на постійно діючі органи управління Єдиної державної системи цивільного захисту, зокрема на відповідні органи виконавчої влади та спеціалізовані служби цивільного захисту.

Основу зазначених служб та підпорядкованих їм сил і засобів становлять відповідні профільні структурні підрозділи суб'єктів забезпечення ЦЗ, такі як служби оповіщення та інформування; енергетики; транспортного забезпечення, комунальних господарств, торгівлі, громадського харчування, охорони громадського порядку і безпеки руху та ін. До здійснення відповідних заходів залучаються також сили і засоби центральних органів виконавчої влади, їх аварійно-рятувальні служби [16].

Сутність життєзабезпечення населення передбачає створення умов, необхідних для збереження життя, здоров'я та працездатності людей. Головна мета цього процесу полягає у задоволенні моральних, фізіологічних і матеріальних потреб населення під час надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також у особливий період.

Склад і обсяг заходів життєзабезпечення визначаються рівнем, характером надзвичайної ситуації та її наслідками, а також потребами населення згідно з установленими нормами і стандартами першочергового життєзабезпечення.

Порядок фінансування таких заходів, джерела їхнього забезпечення та виділення необхідних ресурсів регулюються чинним законодавством.

Згідно зі статтею 81 Кодексу цивільного захисту України організація життєзабезпечення постраждалих полягає у створенні і підтриманні умов, мінімально необхідних для збереження життя і здоров'я населення в зонах надзвичайних ситуацій, на маршрутах евакуації і в місцях розміщення евакуйованого населення, за встановленими нормами і нормативами та включає забезпечення населення водою, продуктами харчування, предметами першої необхідності, місцем для тимчасового проживання, виробами медичного призначення, лікарськими засобами та комунально-побутовими послугами, а також транспортне та інформаційне забезпечення [1].

Матеріально-технічне забезпечення життєдіяльності постраждалого населення організовується відповідними органами управління і здійснюється за рахунок державних, відомчих, регіональних та місцевих матеріальних резервів, об'єктових запасів, а також шляхом надання гуманітарної допомоги.

Медичне забезпечення та обслуговування постраждалих здійснюється силами та засобами служби медицини катастроф, спеціалізованими медичними службами і їх формуваннями галузевого, територіального та об'єктового підпорядкування, підрозділами санітарно-епідеміологічної служби, а також резервними службами медичного обладнання та лікарських засобів.

Медичне забезпечення постраждалого населення у НС включає:

- надання усіх видів медичної допомоги потерпілим від радіоактивних, хімічно-небезпечних, бактеріальних засобів, дії стихійних лих, аварій катастроф;
- проведення йодної профілактики;
- медичне забезпечення під час евакуаційних заходів;
- амбулаторне обстеження та лікування людей у безпечних місцях розміщення евакуйованих осіб.

Організація транспортного забезпечення покладається на спеціалізовані служби транспортного забезпечення та їх формування, які утворюються відповідними регіональними органами управління Міністерства розвитку громад та територій України, а також місцевими органами виконавчої влади, у підпорядкуванні яких перебувають необхідні транспортні ресурси. Це забезпечення включає виконання вантажних перевезень матеріальних ресурсів, засобів спеціального призначення, підтримку лікувально-евакуаційних заходів і евакуацію населення.

Інформаційне забезпечення організовується прес-службами місцевих органів виконавчої влади, територіальними підрозділами Державної служби з надзвичайних ситуацій зі зв'язків з громадськістю, а також іншими суб'єктами засобів масової інформації. Це забезпечення має на меті своєчасне та об'єктивне інформування населення про ситуацію в зоні надзвичайної ситуації, можливий розвиток подій та хід ліквідації її наслідків [13].

Згідно зі статтею 41 Кодексу ЦЗ України важливим аспектом в інформуванні населення і підготовки його до дій у НС є формування культури безпеки життєдіяльності населення через популяризацію її шляхом проведення навчань, тренувань, зборів та змагань для учнів, студентів та дітей дошкільного віку, поширення серед населення пам'яток щодо дій у разі загрози або виникнення НС, під час евакуації, куточків цивільного захисту, іншого інформаційно-довідкового матеріалу з питань ЦЗ. Основною метою проведення цих заходів є освоєння стандартів, моральних норм та правил поведінки, які сприяють підтриманню самодисципліни, як способу підвищення рівня безпеки населення в умовах надзвичайних ситуацій [1].

З метою першочергового життєзабезпечення постраждалого населення в НС здійснюється:

висування мобільних формувань життєзабезпечення до зони надзвичайної ситуації та забезпечення населення необхідними продуктами харчування, водою та предметами побуту;

перерозподіл ресурсів на користь постраждалих районів та використання місцевих ресурсів для компенсації дефіциту життєзабезпечення населення;

організація паливно-енергетичного і транспортного забезпечення для систем та об'єктів життєзабезпечення;

відновлення систем і об'єктів першочергового життєзабезпечення, забезпечуючи їх необхідними матеріалами, силами та засобами з урахуванням обстановки в зоні НС;

організація медико-санітарного забезпечення;

проведення інших необхідних заходів.

Планування заходів життєзабезпечення проводиться заздалегідь, з урахуванням економічних, природних і територіальних особливостей, а також ступеня небезпеки для населення. Це планування знаходить своє відображення в розділах планів основних заходів цивільного захисту, планах евакуації населення та приймання і розміщення евакуйованих осіб, а також в оперативних планах життєзабезпечення населення під час надзвичайних ситуацій.

Вихідними даними для планування та організації життєзабезпечення населення в зоні НС мають бути:

прогнозування обстановки щодо можливих видів надзвичайних ситуацій техногенного, природного характеру та в особливий період;

оцінка можливої чисельності втрат серед населення;

забезпечення населення за видами першочергового життєзабезпечення;

визначення термінів проведення заходів з життєзабезпечення [60].

Основною вимогою при практичній реалізації запланованих заходів життєдіяльності населення в умовах надзвичайної ситуації є мінімізація витрат часу, сил, матеріальних і фінансових ресурсів на їх виконання. Організація

життєзабезпечення населення в умовах НС є невід'ємною частиною реалізації заходів у сфері цивільного захисту, і успішне виконання цих заходів дозволяє забезпечити необхідний рівень життєдіяльності населення в таких умовах.

Життєзабезпечення евакуйованого населення є критично важливим аспектом під час організації евакуаційних заходів у разі надзвичайних ситуацій. Ефективне забезпечення основних потреб населення в місцях безпечного розміщення сприяє зменшенню соціальної напруги, покращенню морально-психологічного стану постраждалих та забезпеченню стабільності в регіонах.

Організація цих заходів вимагає скоординованих дій органів державної влади, місцевого самоврядування, гуманітарних організацій та волонтерських груп. Успішне виконання залежить від попереднього планування, підготовки відповідального персоналу, формування резервів необхідних ресурсів та врахування особливостей кожного регіону.

Головним завданням є забезпечення життєдіяльності евакуйованого населення, оскільки це сприяє відновленню нормального функціонування громади навіть у найскладніших умовах.

Висновки до розділу 2.

Аналіз регіонального управління у сфері евакуації населення в разі виникнення надзвичайних ситуацій показує, що ефективність цього процесу значною мірою залежить від координації між місцевими, регіональними та державними органами влади, а також від рівня підготовленості регіональних систем цивільного захисту.

Ключовими аспектами регіонального управління є забезпечення оперативного реагування, адаптація евакуаційних планів до специфічних загроз конкретного регіону, а також готовність інфраструктури до виконання завдань з евакуації. Важливим елементом є доступність та надійність систем раннього

попередження і оповіщення, а також наявність необхідних ресурсів, таких як транспорт, тимчасові місця розміщення, медична допомога та засоби комунікації.

Аналіз демонструє, що успіх регіонального управління залежить від:

чіткого розподілу повноважень між органами влади.

наявності ресурсів та технічних засобів.

постійного моніторингу загроз і навчання персоналу;

взаємодії з місцевими громадами та організаціями, які відіграють важливу роль у реалізації евакуаційних заходів.

Проблеми регіонального управління можуть виникати через недостатнє фінансування, слабку інфраструктуру. Вирішення цих проблем потребує підвищення рівня підготовки, впровадження інноваційних рішень і вдосконалення нормативно-правової бази.

Таким чином, регіональне управління у сфері евакуації є ключовим рівнем забезпечення безпеки населення під час надзвичайних ситуацій. Його ефективність базується на чіткому плануванні, інтеграції зусиль на всіх рівнях управління та готовності до оперативної реалізації заходів захисту.

РОЗДІЛ 3.

УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ ЕВАКУАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ У РАЗІ ВИНИКНЕННЯ НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЙ

3.1. Основні проблемні питання, що виникають при плануванні та евакуації населення у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій

У 2022 році Україна стикнулася з масштабною війною, до якої виявилася не готовою в багатьох аспектах, попри те, що війна прийшла до України ще у 2014 році й завчасно вивчені уроки того часу могли б запобігти багатьом помилкам та недопрацюванням у 2022.

Однак міжнародне гуманітарне право, міжнародне право про права людини та деякі національні нормативно-правові акти наразі встановлюють достатню рамку мінімального стандарту, який має стати орієнтиром для органів влади, органів місцевого самоврядування й тимчасових військових адміністрацій, для ефективної, своєчасної та головне інклюзивної відповіді на виклики війни, включно з побудовою алгоритму інклюзивної евакуації.

На даний час в Україні напрацьовано певний досвід з евакуації населення з небезпечних районів при загрозі або виникненні надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру. Разом з тим, на теперішній час постало питання, як захистити населення від загроз, які спричинені застосуванням зброї?

Досвіду щодо реагування на такі загрози Україна, за часів незалежності, ще не мала. Практичний досвід проведення заходів з евакуації населення в умовах загрози та ведення воєнних дій на сході країни показав, що організувати та виконати такі заходи дуже складно, а особливо у короткі терміни і масово.

Жертвами надзвичайних ситуацій нового типу стають мирні жителі і насамперед найбільш беззахисні верстви населення – люди похилого віку, жінки і

діти. Організація і проведення заходів з евакуації населення з районів загрози виникнення або виникнення бойових дій потребує нових, нетрадиційних підходів до розв'язання цієї проблеми.

Аналіз вітчизняної нормативної бази з питань евакуації свідчить, що вимоги до організації евакуації в умовах загрози виникнення або ведення збройного конфлікту практично відсутні.

На даний час є лише окремі згадки про необхідність проведення таких заходів та їх планування. Зокрема у п. 6 статті 33 Кодексу цивільного захисту України зазначено, що обов'язкова евакуація населення проводиться у разі виникнення загрози збройних конфліктів (з районів можливих бойових дій у безпечні райони, які визначаються Міністерством оборони України на особливий період), а також у Методиці планування заходів з евакуації у розділі IV «Планування заходів з евакуації при загрозі (виникненні) збройних конфліктів». Інших вітчизняних нормативних актів з цієї проблеми поки що немає [63].

Провівши аналіз ситуації, що складається у разі проведення евакуації населення із зони загрози виникнення або виникнення бойових дій можна виділити низку проблем щодо організації евакуації в умовах ведення бойових дій, а також внаслідок диверсій на арсеналах та складах боєприпасів.

Перша проблема полягає в організаційному хаосі, що виникає через втрату управління та контролю над ситуацією. Це стало особливо очевидним на початку захоплення незаконними збройними формуваннями окремих районів Донецької та Луганської областей, а також під час розгортання сил антитерористичної операції (АТО). Посадовці органів виконавчої влади часто втрачали повноваження через дії сепаратистів або самі ухилялися від виконання своїх обов'язків, що призводило до повної недієздатності виконавчих структур. У таких умовах рішення про евакуацію приймати було нікому. Населення стихійно залишало зони бойових дій, зазвичай за допомогою волонтерів, і самостійно перетинало лінію розмежування на підконтрольну Україні територію. Надалі процес евакуації брав під свій

контроль ДСНС, організовуючи збір населення та відправлення в безпечні райони [54].

Друга проблема – низька інформованість населення про поточну ситуацію, а також відсутність знань щодо алгоритму дій під час евакуації в умовах військових дій, вибухів на складах боєприпасів або інших надзвичайних ситуацій.

Третя проблема пов'язана з вкрай короткими термінами проведення евакуації. Це унеможлиблює використання традиційної схеми, що включає:

- організацію оповіщення населення;
- збір комісії з питань евакуації;
- приведення органів евакуації всіх рівнів у готовність;
- розробку маршрутів евакуації та визначення безпечних районів;
- забезпечення транспорту для перевезення людей до збірних пунктів;
- підготовку безпечних районів для прийому евакуйованих.

Четверта проблема стосується недосконалості чинної нормативно-правової бази. Чинні документи не враховують специфіку евакуаційних заходів під час воєнного стану, активних бойових дій або вибухів на військових складах. Це створює додаткові труднощі в організації та проведенні таких заходів [63].

Крім зазначених проблем, в процесі евакуації людей із зон загрози виникнення або виникнення бойових дій, виникає низка проблем, які умовно можна поділити на *чотири групи*:

1. Організація заходів з евакуації (транспортне забезпечення заходів з евакуації, оповіщення населення про початок евакуації та порядок проведення евакуації).

На даний час у чинному законодавстві України не унормована і не впроваджена самостійна евакуація населення особистим та попутним транспортом і пішки, а також можливість залучення волонтерів-перевізників. Проте, на практиці хоч і спонтанно це здійснюється.

Не відпрацьовано порядок своєчасного оповіщення та інформування населення про початок евакуації та умови її проведення, збірні пункти евакуації для вивезення населення визначаються без врахування реальних умов;

Не вирішується питання залучення комунального транспорту для вивезення евакуйованих та забезпечення безкоштовними квитками на залізничний, автобусний та інші види транспорту населення, котре у добровільному порядку хоче залишити зони загрози виникнення бойових дій, недостатня кількість або повна відсутність спеціалізованого транспорту, обладнаного для перевезення лежачих хворих, осіб з інвалідністю, людей похилого віку тощо.

2. Координація дій.

Серед важливих проблем у сфері евакуації є низький рівень координації між військовими структурами та органами місцевої влади й самоврядування. Це створює труднощі в організації безпечного та ефективного пересування евакуйованого населення. Зокрема:

відсутність безпечних коридорів для евакуації, що забезпечували б гарантований захист населення від бойових дій та інших загроз;

невчасне розгортання мобільних пунктів підтримки, які забезпечували б питною водою, харчуванням, медичною допомогою для тих, хто цього потребує;

недостатнє забезпечення спеціалізованим транспортом, у тому числі броньованими засобами для евакуації з найбільш небезпечних зон;

Ця проблема посилюється через недостатню взаємодію між органами влади та військовими, що затримує ухвалення рішень і ускладнює ефективність евакуаційних заходів.

3. Облаштування районів безпечного розміщення (тимчасового перебування) евакуйованого населення.

Облаштування районів безпечного розміщення (тимчасового перебування) не забезпечує належних умов розміщення евакуйованих, кількість місць для

розміщення людей з обмеженими можливостями, безкоштовного проживання та харчування недостатня,

Недостатня кількість спеціалізованих установ для прийому осіб з інвалідністю, людей похилого віку, дітей сиріт та інших маломобільних груп населення.

Недостатнє інформування щодо місць, де можна зареєструватися, отримати роботу або стати на облік у службі зайнятості, переоформити або отримати соціальні виплати, а також куди звернутися для відновлення втрачених документів.

4. Евакуація установ, організацій, підприємств, обладнання та інших матеріальних цінностей.

Евакуація підприємств, їх майна та виробничого обладнання практично не здійснюється, у тому числі і з об'єктів оборонної промисловості. У той же час, питання евакуації майна підприємств та об'єктів оборонної промисловості, особливо державних, під час військових дій потребує окремого дослідження та визначення шляхів їх реалізації [63].

3.2. Шляхи вирішення проблемних питань, котрі виникають при плануванні евакуації населення із зони виникнення надзвичайних ситуацій

Евакуація населення з зони виникнення надзвичайних ситуацій є одним з найважливіших аспектів забезпечення безпеки людей під час кризових ситуацій. Однак, цей процес супроводжується численними проблемами, які можуть ускладнити реалізацію ефективних заходів. Серед основних проблем можна виокремити недосконалість нормативно-правової бази, організаційні труднощі, недостатність транспортних засобів, недостатню підготовленість персоналу, а також ризики, пов'язані з панікою серед населення.

Вирішення цих питань дозволить зменшити ризики для життя людей, підвищити ефективність процесу евакуації та забезпечити швидке відновлення нормальних умов життєдіяльності після надзвичайної ситуації.

Враховуючи викладене можна зробити наступні висновки та визначити основні шляхи розв'язання існуючих проблем:

1. Нормативно-правова база з питань планування, організації та проведення евакуації не дає відповіді на запити продиктовані війною і вимагає розроблення нових та удосконалення існуючих законодавчих актів з метою визначення пріоритетних завдань щодо виконання заходів евакуації в умовах ведення воєнних дій і застосування зброї.

Особливу увагу при відпрацюванні нормативно-правових документів з питань евакуації, а також планів евакуації населення слід приділяти розділам евакуації осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення, з обов'язковим дотриманням умов та вимог норм міжнародного гуманітарного права та положення Конвенції ООН про права осіб з інвалідністю. На даний час лише затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 року № 282 лише Порядок виявлення осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, які проживають у зоні надзвичайної ситуації або можливого ураження, та організації їх супроводження [23].

Державна турбота про людей з обмеженими фізичними можливостями є мірилом її соціального руху вперед, свідченням рівня цивілізованості.

У 1993 році Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла "Стандартні правила забезпечення рівних можливостей для інвалідів", які базуються на основних міжнародних правових актах і констатують необхідність реалізації заходів щодо забезпечення інвалідам рівних можливостями з іншими мешканцями, в тому числі і доступності до житла, будинків і споруд громадського обслуговування, місць роботи та відпочинку [61]. Чинне законодавство України,

також відповідає положенням "Стандартних правил....." щодо маломобільних груп населення.

Обласним (районним) державним (військовим) адміністраціям та органам місцевого самоврядування необхідно:

організовувати вчасні інформаційні кампанії, що інформують про реальний рівень небезпеки та заходи евакуації, використовуючи формати, зрозумілі для людей з різними видами інвалідності;

збирати та регулярно оновлювати детальні статистичні дані про цивільне населення, включаючи інформацію про осіб з інвалідністю;

залучати до планування будь-яких заходів допомоги цивільному населенню представників всіх бенефіціарів, включно з організаціями людей з інвалідністю;

розробляти доступну та інклюзивну логістичну інфраструктуру як для евакуаційних шляхів, так і для доставки гуманітарної допомоги;

забезпечувати своєчасну та доступну евакуацію за принципом "Жодна людина не повинна залишитися без допомоги", активно співпрацюючи з громадськими організаціями в організації евакуацій.

Нормалізацію зазначених пріоритетів пропонується запроваджувати на основі ДБН В.2.2-40:2018 «Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення» [33].

Даний нормативний документ поширюється на проектування та реконструкцію цивільних (житлових та громадських) будинків і споруд з урахуванням можливостей маломобільних груп населення.

Згаданий ДБН складається з 7 розділів, в яких послідовно розглядаються сфера застосування, нормативні посилання, терміни та визначення понять, загальні положення, вимоги до земельних ділянок, загальні вимоги до будинків і споруд.

Порівняно до попередніх норм ВСН 62-91 ДБН В.2.2-17:2006 містить сучасні вимоги щодо організації земельних ділянок, пожежобезпечних вимог до

влаштування сходів і пандусів та їхніх конструктивних рішень; вимоги до світлової та звукової інформуючої сигналізації ліфтів та підйомників тощо.

Не дивлячись на те, що в наш час діють більше 10 нормативних документів (ДБН) на даний час найбільш слабкою і відсталою ланкою залишається діяльність, безпосередньо пов'язана з роботою архітекторів, проектувальників, сферою управління, розвитком міст та інших населених пунктів, міською інфраструктурою, благоустроєм і обладнанням міського простору, плануванням і обладнанням будинків і споруд, інформаційних і орієнтувальних просторів.

Справа в тому, що в більшості своїй вимоги, які зазначені в діючих нормативних документах, не виконуються проектувальниками, а частіше інвесторами і замовниками проектів. Зазначену проблему можна вирішити шляхом створення комітетів забезпечення доступності інвалідів та інших маломобільних груп населення до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної інфраструктури.

Згадані комітети повинні створюватися відповідно до вимог Указу Президента України від 01.05.2005 р. № 900/2005 № 30. Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями» [30].

Основними завданнями цих комітетів є забезпечення та здійснення громадського контролю щодо відповідності житла, громадських і виробничих будинків, а також інших будівель і споруд, дорожньо-тротуарної мережі, транспорту, засобів зв'язку та інформації, території населених пунктів вимогам чинних будівельних норм. Діяльність таких комітетів дозволить контролювати і наглядати за виконанням вимог діючих нормативних документів у ході приймання закінчених будівництвом і введенням в експлуатацію об'єктів житлово-цивільного призначення.

Крім того, із зазначеного питання законодавством України визначені необхідні рішення щодо застосування штрафних санкцій місцевими органами

виконавчої влади згідно із Законом України «Про місцеве самоврядування» [5], зокрема щодо порушення будівельних норм.

Широке застосування законодавчих та нормативних документів з питань формування максимально зручних умов життєдіяльності маломобільних груп населення – це один із критеріїв на шляху України до Європейського Союзу.

2. Для того щоб у подальшому не допустити втрати контролю за ситуацією органами управління евакуацією та забезпечити стає управління процесом на усіх етапах його проведення цю систему необхідно реформувати, у тому числі шляхом введення до її складу елементів військових структур.

На законодавчому рівні необхідно вирішити питання організації та управління заходами з евакуації під час ведення воєнних дій. Зважаючи на потребу координації між цивільними і військовими структурами, доцільно включити військових представників до складу комісій з евакуації. Це дозволить забезпечити взаємодію, організувати безпечний рух евакуйованих груп і уникнути втрати керування з боку виконавчих органів влади.

Також слід визначити, хто саме має керувати евакуаційними заходами в зоні бойових дій: місцеві органи влади, Міністерство внутрішніх справ (ДСНС) або командування ЗСУ. Характеристики евакуації залежатимуть від типу надзвичайної ситуації, кількості населення, яке необхідно евакуювати, терміновості заходів і наявності необхідних ресурсів.

Беручи до уваги досвід евакуації населення на сході України, міжнародну практику, а також те, що зазвичай населення евакуюється самостійно (на власному транспорті) або за підтримки волонтерів, виникає питання управління процесом неорганізованої евакуації.

Наприклад, у країнах-членах НАТО в мирний час здійснюється підготовка спеціалістів-управлінців (менеджерів), які в екстрених ситуаціях прибувають у зону евакуації, детально інформують населення, координують маршрути,

організують розміщення евакуйованих і мотивують тих, хто вагається, залишити небезпечні території. Такий підхід доцільно впровадити й в Україні.

У період переходу з мирного на військовий стан, країни НАТО формують «цивільні органів воєнного часу», на які покладено завдання координації діяльності цивільного сектора та об'єднаних сил.

Крім того, у нормативних документах США передбачений додатковий етап евакуації — «повернення населення до місць постійного проживання». На жаль, в українських нормативних актах цей аспект не розглядається як окрема задача. Водночас у випадку масової евакуації з великих міст, як це відбулося в Україні, потреба у врегулюванні такого етапу може стати особливо актуальною [63].

3. Реакція людей на розвиток воєнних дій, а також вибухи по об'єктах критичної інфраструктури всередині країни свідчить, що населення не підготовлене і ненавчене як діяти у надзвичайних ситуаціях, зокрема в умовах війни та застосування зброї.

Адже саме уміння самостійно реагувати та приймати правильні рішення в умовах загрози та застосування зброї відіграє вирішальну роль для збереження життя. Саме тому навчання населення діям в умовах війни та застосування зброї є пріоритетним і потребує нових форм і методів навчання та посилення відповідальності, як посадових осіб, відповідальних за навчання населення, так і безпосередньо людей.

Пошук нових підходів і методів логістичного забезпечення процесу масового переміщення людей, їх розміщення та організації всебічної підтримки на маршрутах і в безпечних районах, а також їх наукове обґрунтування дозволить мінімізувати потенційні проблеми. Важливо також врахувати міжнародний досвід і розробити систему сигналів небезпеки (звукових, візуальних та інформаційних), спеціально призначених для ефективного використання під час евакуаційних заходів.

Особливу роль у сучасних умовах відіграє залізничний транспорт України, на який покладаються найважливіші завдання з логістики евакуації. Йдеться, зокрема, про перевезення гуманітарної та військової допомоги, а також евакуацію населення. При цьому навантаження на транспортну систему значно збільшується — вантажопотік та пасажиропотік зростають у 2-5 разів. У таких умовах необхідно забезпечувати контроль за кількістю пасажирів на вокзалах, надавати їм консультації та організовувати допомогу.

Волонтерський рух відіграє ключову роль у забезпеченні функціонування держави під час війни. Волонтери, працюючи на вокзалах, координують потоки пасажирів за напрямками, надають інформацію про розклад руху поїздів і допомагають пасажирам зорієнтуватися в складних умовах. Сьогодні гуманітарна допомога надходить у значних обсягах, і її оперативна доставка до місць, де вона найбільш необхідна, - у міста з активними бойовими діями або в райони зосередження внутрішньо переміщених осіб - є нагальним завданням.

Організація переміщення пасажирів повинна бути максимально чіткою та зрозумілою. У стані емоційного і фізичного виснаження люди часто не можуть швидко зрозуміти дії чи вимоги до перевезення. Тому важливо забезпечити логістичну ясність і підтримку на кожному етапі евакуаційного процесу.

Окрім того, велика кількість населення, котра прямує до умовно безпечних регіонів країни може викликати перенаселення міст, які приймають їх та викликати колапс з перевезенням міським транспортом, поселенням та забезпеченням харчуванням.

На даний час рішенням цієї гостро посталої проблеми стала можливість спрощення перевезень пасажирів та організація міжнародних поїздів з країнами-союзниками, де є можливість перевезення без зміни рухомого складу через різні ширини колій. Це у свою чергу дало змогу спростити логістику переміщення населення та зменшити навантаження на прикордонну службу України. Для зменшення натовпів після перетину кордонів України було розроблено, разом з

державами – сусідами та узгоджений між собою графік руху поїздів з найближчих залізничних станцій сусідніх держав, що полегшує переміщення переселенців в межах маршрутів слідування пасажирів.

Як вже було зазначено, евакуація є логістичною операцією, що повинна складатися з чітко визначених географічних меж (зона евакуації та зона прийому), етапів, початку та завершення. Територію проведення евакуації варто розподілити за зонами (відповідно до загроз для життя та здоров'я людей). Водночас не варто намагатися охопити одразу велику територію та кількість населення, адже не існує технічної можливості забезпечити одночасну евакуацію з усіх районів.

Планування евакуації має здійснюватися з дотриманням прав і свобод людини, зокрема, має бути передбачено право повного інформування особи про подальше переміщення та право на відмову від евакуації (крім випадків обов'язкової евакуації дітей та їхніх законних представників у примусовий спосіб). Також держава (в особі ОДА/ОБА) має визначати порядок і черговість проведення евакуації, терміни її початку та завершення, перелік локальних евакуаційних штабів, що мають здійснювати евакуацію у відповідному регіоні, вести інформаційну кампанію щодо евакуації на державному та локальному рівнях.

Задля забезпечення принципу правової визначеності, важливо чітко визначити порядок в'їзду (повернення) до зазначених населених пунктів, а також до тих, де здійснюється примусова евакуація дітей. Крім того, необхідно інформувати цивільне населення, яке проживає на цих територіях.

Важливо також створити мережу локальних евакуаційних штабів при органах місцевого самоврядування та військових цивільних адміністраціях. На рівні обласної та центральної влади складно оцінити потребу кожного населеного пункту в евакуації. А саме: точну кількість людей, що перебувають у населеному пункті, кількість представників маломобільних груп і неповнолітніх осіб. Водночас місцеве самоврядування здатне зібрати та надати цю інформацію,

запропонувати безпечні точки збору для евакуації, забезпечити адресну комунікацію з жителями. Тому при кожному органі місцевого самоврядування (військовій цивільній адміністрації) має діяти локальний (на рівні громад) евакуаційний штаб.

На даний час на рівні держави утворені лише Координаційний штаб з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 17 березня 2022 року [24] та Координаційний штаб з питань підготовки проведення обов'язкової евакуації населення в умовах воєнного стану, затверджений Постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 2022 року № 854 [25].

Локальні штаби повинні призначити пункти евакуації, у яких збиратиметься обмежена кількість людей протягом терміну евакуації.

Наприклад, якщо евакуація з міста триватиме 7 днів, щодня евакуаційні автобуси перевозитимуть людей із 10–15 евакуаційних точок. На кожній такій точці одночасно перебуватимуть не більше двох автобусів, що дозволяє вивозити до 200 осіб на день (4 автобуси) з кожної точки. Загалом це забезпечить евакуацію до 3000 людей щодня з одного міста.

Для зниження ризиків для життя та здоров'я необхідно розосереджувати евакуаційні потоки, особливо при евакуації значної кількості людей одночасно. Це передбачає відмову від залізниці як єдиного засобу евакуації та створення кількох локальних точок збору в населених пунктах, кожна з яких має бути спроможна одночасно приймати 2–3 автобуси.

Локальні евакуаційні штаби повинні мати чіткий план дій, включаючи отримання від уряду інформації щодо порядку, термінів початку та завершення евакуації, контакти приймальних штабів та детальні інструкції з комунікації з населенням.

Пріоритетність евакуації мешканців населених пунктів має визначатися Координаційним штабом у співпраці з місцевою владою. Рішення базуватимуться

на ступені небезпеки для населення, масштабі руйнувань інфраструктури, а також наближеності до зон активних бойових дій.

Щоб відпрацювати єдину працюючу систему планування та організації заходів з евакуації населення уряд України повинен сформувати єдину та актуальну методологію евакуації (зараз їх дві: Методика планування заходів з евакуації, затверджена наказом Міністерства внутрішніх справ України від 10 липня 2017 року № 579 [45] і Методичні рекомендації щодо планування та порядку проведення евакуації населення, затверджені Міністерством України з питань надзвичайних ситуацій від 07 вересня 2004 року № 44 [44]), а також доступний та зрозумілий зразок плану евакуації для населених пунктів.

Доцільно створити інформаційну систему для збору та актуалізації даних про наявні та необхідні евакуаційні ресурси, такі як транспортні засоби, місця тимчасового та довгострокового проживання, медикаменти, одяг тощо. Така система забезпечить оперативний обмін інформацією між державою, громадами та органами, відповідальними за евакуацію на всіх рівнях, щодо потреб у ресурсах, географії евакуації та наявних можливостей.

Для вирішення проблем евакуації цивільного населення необхідно встановити системний підхід до збору, обробки та оновлення інформації щодо евакуаційних ресурсів органами державної влади. Це дозволить забезпечити консолідацію доступної інформації та забезпечити її актуальність на постійній основі. Крім того, важливо забезпечити ефективну координацію між державою, громадами та недержавними організаціями для здійснення спільних дій під час евакуації. Тільки через регулярний збір і синхронізацію інформації можна досягти успішного та ефективного проведення евакуаційних заходів.

У визначених безпечних районах (зонах) розміщення евакуйованого населення доцільно створювати прийомні штаби, що мають оцінити стан здоров'я врятованих, їхні потреби, розпочати пошук і підготувати тимчасове чи постійне житло у громадах більш безпечних областей, забезпечити транспортування до

такого житла в разі потреби (людей старшого віку, сімей із дітьми, вагітних жінок, людей з інвалідністю).

Для оперативного забезпечення евакуйованих транспортуванням до місць проживання (за потреби) та житлом, прийомні штаби повинні мати доступ до інформаційної системи, а також активно співпрацювати з центральними і місцевими органами виконавчої влади, місцевим самоврядуванням, а також з громадськими, національними та міжнародними організаціями.

Часто територіальні громади самостійно та власним коштом готують місця проживання для евакуйованих і готові надавати прихисток за умови сприяння обласних адміністрацій у адміністративних питаннях (швидке введення в експлуатацію оновленого житла, фінансова підтримка через зміни в бюджеті, оплата праці персоналу для догляду за людьми з інвалідністю тощо).

Також органи державної влади та місцевого самоврядування повинні застосовувати усі можливі правові механізми для забезпечення житлових потреб евакуйованого цивільного населення.

Органи місцевого самоврядування мають можливість скласти реєстри відумерлої спадщини, щоб використовувати це майно для розміщення евакуйованих осіб. Надалі таке майно може переходити у власність територіальних громад.

Для цього органам державної влади та місцевого самоврядування необхідно зібрати інформацію про подібне житло, внести її до спеціалізованої інформаційної системи та забезпечити доступність даних для швидкого прийняття рішень. У разі необхідності це майно може бути використане як ресурс для розв'язання потреб, пов'язаних із евакуацією населення.

Наступним кроком для вирішення комплексу логістичних питань проведення заходів з евакуації населення є впровадження комунікаційної стратегії на рівні евакуаційних і приймаючих штабів.

Наявність у локальних евакуаційних/прийомних штабів актуальної та достовірної інформації про наявні місця поселення для евакуйованих, види допомоги та способи її отримання – ключові фактори успіху комунікаційної кампанії під час евакуації. Локальні евакуаційні штаби мають проводити адресну комунікацію з населенням (проводити збори, вести роз'яснювальну роботу тощо).

Кожен локальний евакуаційний штаб повинен підтримувати зв'язок принаймні з одним прийомним штабом і доводити до громадян інформацію про прихисток після евакуації. Мобільні групи з числа співробітників органів місцевого самоврядування, ДСНС, поліції, військових і психологів мають бути задіяні для інформування кожного жителя, що евакуація є гарантованою можливістю зберегти життя та здоров'я, із подальшим спрямуванням до локального евакуаційного штабу.

Мобільні групи та місцеві евакуаційні штаби мають забезпечувати відповіді на основні запитання, зокрема:

- місце евакуації та умови проживання (за можливості з фото);

- види доступної допомоги та процедуру її отримання;

- наслідки відмови від евакуації (загроза життю та здоров'ю, відсутність опалення, медикаментів, продуктів, медичної та гуманітарної допомоги, обстріли тощо);

- розташування найближчого пункту евакуації;

- гарантії евакуації для членів сімей із числа маломобільних осіб (люди з інвалідністю, літні люди, вагітні тощо);

- доступність медичних, освітніх, соціальних послуг та можливості працевлаштування.

Також має функціонувати гаряча лінія органів виконавчої влади, через яку люди можуть отримати актуальну інформацію про евакуацію або залишити заявку. У день евакуації слід застосовувати систему екстреного сповіщення ДСНС для інформування про час і місце проведення заходу.

У приймальних штабах потрібно розмістити інформаційні матеріали про порядок отримання довідки ВПО, гуманітарної допомоги, відновлення документів, контакти для отримання безоплатної психологічної та юридичної допомоги тощо. Також у місцях перебування евакуйованих варто запросити психологів і юристів, які допомагатимуть людям впоратися зі стресом і надаватимуть первинну юридичну допомогу [54].

Висновок до розділу 3.

Для ефективного планування, організації та проведення евакуаційних заходів необхідно провести ряд змін, як у законодавчих актах, розробивши чіткі та єдині правила, що будуть врегульовувати норми та методику планування та проведення евакуації населення із зон виникнення надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру, а також із зон загрози виникнення або виникнення бойових дій.

В обов'язковому порядку слід використовувати досвід та напрацювання країн-партнерів, а також проводити детальний аналіз евакуації населення із східних областей України до умовно безпечних центральних та західних областей. Також слід поширювати практику залучення до проведення евакуаційних заходів волонтерських, гуманітарних та благодійних організацій.

Також, доцільним може бути створення єдиної загальнодержавної інформаційної системи, котра дозволить оперативно обмінюватися потрібними даними між органами виконавчої влади, місцевого самоврядування та органами з питань евакуації усіх рівнів щодо потреб евакуйованого населення; змін, що можуть виникнути у ході проведення евакуаційних заходів; наявних ресурсів; наявності місць та порядку розміщення евакуйованих осіб, тощо.

ВИСНОВКИ

За певних обставин, коли виникає загроза або стається небезпечна подія (катастрофа, аварія, стихійне лихо), виникає необхідність негайного проведення комплексу заходів, спрямованих на захист населення від небезпечних наслідків, які можуть загрожувати життю та здоров'ю.

Основними заходами у таких ситуаціях є своєчасне оповіщення та евакуація населення з небезпечних територій. В Україні накопичено певний досвід організації евакуації у разі виникнення або загрози надзвичайних ситуацій техногенного чи природного характеру. Однак сьогодні виникло питання щодо забезпечення захисту населення від небезпек, пов'язаних із застосуванням зброї.

На момент початку таких викликів Україна не мала досвіду реагування на подібні загрози за часів своєї незалежності. Практичні заходи з евакуації населення під час воєнних дій на сході країни виявилися вкрай складними, особливо в умовах масового та екстреного виконання.

Це призвело до значних труднощів у вирішенні проблеми, оскільки єдина державна система цивільного захисту виявилася неготовою забезпечити ефективну реалізацію своїх завдань, зокрема:

- своєчасне оповіщення та інформування населення про загрозу та заходи евакуації;

- організацію захисту шляхом евакуації громадян із зон ведення бойових дій до безпечних районів.

Аналіз нормативних документів щодо евакуації, включно з міжнародним стандартом ISO 22315:2014 [40], а також інших матеріалів та публікацій, свідчить, що евакуація є одним із найбільш складних заходів для реалізації. При цьому ключову роль у забезпеченні ефективності цього процесу відіграє якісне та детальне планування.

Організація та реалізація комплексу заходів з евакуації здійснюється через систему, яка формується на основі функціональних і територіальних підсистем ЄДСЦЗ та їх ланок на період підготовки й проведення евакуаційних заходів. Ця система діє відповідно до заздалегідь розроблених планів і включає чітко визначену структуру управління, до складу якої входять органи управління, сили й засоби, об'єднані в єдину організаційну мережу з налагодженою системою командування та підпорядкування.

Функціонування такої системи є складним процесом, що потребує детального планування, оскільки залежить від різноманітних об'єктивних і суб'єктивних факторів. На законодавчому рівні необхідно врегулювати питання управління евакуаційними заходами в умовах бойових дій. З огляду на необхідність координації дій між цивільними та військовими структурами, доцільно включати військових представників до складу евакуаційних комісій. Їм мають бути надані відповідні повноваження для організації взаємодії, забезпечення безпечного пересування евакуйованих груп та уникнення втрати контролю з боку органів виконавчої влади. При цьому важливо визначити, хто саме відповідатиме за проведення евакуації в зонах бойових дій: місцеві органи влади, МВС (ДСНС) чи командування ЗСУ.

Особливості евакуаційних заходів залежать від характеру надзвичайної ситуації, просторово-часових параметрів дії уражаючих факторів, кількості населення, яке підлягає евакуації, а також терміновості цих заходів. З урахуванням досвіду евакуації на сході України, а також міжнародних практик, необхідно вдосконалити нормативну базу, запровадивши такі поняття, як:

- масова евакуація (за значної кількості населення);
- самостійна евакуація (з власної ініціативи);
- запобіжна (завчасна) евакуація (перед загрозою небезпеки);
- екстрена (невідкладна) евакуація (у критичних ситуаціях).

Зважаючи на те, що в сучасних умовах більшість населення евакуюється самостійно (за допомогою власного транспорту чи волонтерів), виникає нагальна потреба в управлінні неорганізованою евакуацією. У країнах НАТО, наприклад, у мирний час готують спеціалістів-управлінців (менеджерів), які відповідають за оперативну організацію евакуації. Вони забезпечують:

- прибуття до районів евакуації;
- зрозумілу комунікацію з населенням;
- роз'яснення маршрутів і місць розміщення евакуйованих;
- переконання осіб, які відмовляються евакуюватися, залишити небезпечну зону.

Цей досвід варто впровадити і в Україні для ефективнішого управління евакуацією в умовах воєнного часу.

У період переходу від мирного до військового стану плани НАТО передбачають створення цивільних органів воєнного часу, які займаються координацією дій між цивільним сектором та об'єднаними силами. Такий досвід уже був частково реалізований в Луганській та Донецькій областях, а з 2022 року по всій Україні.

У нормативних документах США передбачено додатковий етап евакуації — *повернення населення до місць постійного проживання*, який виділено як окремий захід. На жаль, в українських нормативних актах це питання поки що не отримало належного опрацювання. Однак, у випадку масової евакуації з великих населених пунктів, як це відбулося в Україні, проблема організації безпечного та контрольованого повернення людей до своїх домів може стати надзвичайно актуальною.

Впровадження цього етапу в нормативно-правові акти України є необхідним для забезпечення комплексного підходу до управління евакуацією та подальшого відновлення життя громадян у постраждалих регіонах.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кодекс цивільного захисту України: Закон України від 02.10.2012 № 5403-VI. *Офіційний вісник України*. 2012. № 89. С. 9.
2. Про правовий режим надзвичайного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 46. С. 13.
3. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. *Офіційний вісник України*. 2015. № 46. С. 13.
4. Про функціонування єдиної транспортної системи України в особливий період: Закон України від 20.10.1998 № 194-XIV. *Офіційний вісник України*. 1998. № 47. С. 2.
5. Про місцеве самоврядування: Закон України від 21.05.1997 р. № 280/97-ВР. *Офіційний вісник України*. 1997. № 25. С. 20.
6. Про затвердження Порядку класифікації НС техногенного та природного характеру за їх рівнями: Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 р. № 368.
7. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.2013 р. № 11. *Офіційний вісник України*. 2014. № 8. С. 341.
8. Про затвердження типових положень про функціональну і територіальну підсистеми єдиної державної системи цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.03.2015 р. № 101. *Офіційний вісник України*. 2015. № 22. С. 27.
9. Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.01.2015 р. № 18. *Офіційний вісник України*. 2015. № 8. С. 12.
10. Про затвердження Типового положення про регіональну та місцеву комісію з питань техногенно-екологічної безпеки і надзвичайних ситуацій.

Постанова КМУ від 17.06.2015 р. № 409. *Офіційний вісник України*. 2015. № 50. С. 50.

11. Про затвердження Загального положення про спеціальну Урядову комісію з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру і Загального положення про спеціальну комісію з ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру регіонального, місцевого та об'єктового рівня: Постанова Кабінету Міністрів України від 14.06.2002 р. № 843. *Офіційний вісник України*. 2002. № 25. С. 21.

12. Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.10.2013 р. № 841. *Офіційний вісник України*. 2013. № 92. С. 23.

13. Про внесення до деяких постанов Кабінету Міністрів України змін щодо уточнення повноважень суб'єктів забезпечення цивільного захисту та визнання такими, що втратили чинність, деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінету Міністрів України від 13.08.2024 р. № 923. *Офіційний вісник України*. 2024. № 78. С. 45.

14. Про затвердження Порядку виявлення осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, які проживають у зоні надзвичайної ситуації або можливого ураження, та організації їх супроводження: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 р. № 282. *Офіційний вісник України*. 2018. № 35. С. 46.

15. Про затвердження Порядку створення та використання матеріальних резервів для запобігання і ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій: Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2015 р. № 775. *Офіційний вісник України*. 2015. № 80. С. 55.

16. Про затвердження Положення про спеціалізовані служби цивільного захисту. Постанова Кабінету Міністрів України від 08.08.2015 р. № 469. *Офіційний вісник України*. 2015. № 55. С. 424.

17. Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 р. № 443. *Офіційний вісник України*. 2013. № 50. С. 41.

18. Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 р. № 444. *Офіційний вісник України*. 2013. № 50. С. 49.

19. Про затвердження Порядку забезпечення населення і працівників формувань та спеціалізованих служб цивільного захисту засобами індивідуального захисту, приладами радіаційної та хімічної розвідки, дозиметричного і хімічного контролю: Постанова Кабінету Міністрів України від 19.08.2002 р. № 1200. *Офіційний вісник України*. 2002. № 34. С. 163.

20. Про затвердження Порядку здійснення компенсації вартості послуг і розміру фактичних (понесених) витрат суб'єкту господарювання та громадянину, транспортні засоби яких залучені для вивезення населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій, та внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України: Постанова Кабінет Міністрів України від 14.08.2013 р. № 581. *Офіційний вісник України*. 2013. № 66. С. 66.

21. Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.2013 р. № 819. *Офіційний вісник України*. 2013. № 89. С. 34.

22. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2017 р. № 733. *Офіційний вісник України*. 2017. № 80. С. 146.

23. Про затвердження Порядку виявлення осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення, які проживають у зоні надзвичайної ситуації або можливого ураження, та організації їх супроводження: Постанова Кабінету Міністрів України від 18.04.2018 р. № 282. *Офіційний вісник України*. 2018. № 35. С. 46.

24. Про утворення Координаційного штабу з питань захисту прав дитини в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 17.03.2022 р. № 302. *Офіційний вісник України*. 2022. № 25. С. 480.

25. Про утворення Координаційного штабу з питань підготовки проведення обов'язкової евакуації населення в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 29.07.2022 р. № 854. *Офіційний вісник України*. 2022. № 62. С. 125.

26. Про затвердження Порядку організації та здійснення контролю виконання органами державної влади та органами місцевого самоврядування вимог законодавства у сфері цивільного захисту: Постанова Кабінету Міністрів України від 3 січня 2024 р. № 70. *Офіційний вісник України*. 2024. № 16. С. 103.

27. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20.10.2014 р. № 1706-VII. *Офіційний вісник України*. 2014. № 94. С. 7.

28. Про Концепцію захисту населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій: Указ Президента України від 26.03.1999 р. № 284/99. *Офіційний вісник України*. 1999. № 13. С. 10.

29. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022. *Урядовий кур'єр*. 2022. 11 бер. (№ 54).

30. Про першочергові заходи щодо створення сприятливих умов життєдіяльності осіб з обмеженими фізичними можливостями: Указ Президента України від 01.05.2005 р. № 900/2005. *Урядовий кур'єр*. 2005. 08 чер. (№ 105).

31. Про прийняття за основу проекту закону України про внесення змін до деяких законів України щодо залучення транспортних засобів для вивезення

населення із зони надзвичайної ситуації, районів можливих бойових дій: Постанова Верховної Ради України від 02.09.2014 р. № 1659-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1659-VII>

32. Про організацію функціонування єдиної державної системи цивільного захисту в умовах воєнного стану: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2022 р. № 179-р. *Офіційний вісник України*. 2022. № 33. С. 304.

33. ДБН В.2.2-40:2018 Інклюзивність будівель і споруд. Основні положення. [Чинний від 2022-09-01]. Вид. офіц. Київ: КІЇВЗНДІЕП, 2018. 27 с.

34. ДК 019:2010. Класифікатор надзвичайних ситуацій. [Чинний від 2011-01-01]. Вид. офіц. Київ: Держспоживстандарт України, 2010. 19 с.

35. ДСТУ 8819:2018. Настанова щодо пристосування об'єктів побутового, фізкультурно-оздоровчого та виробничого призначення для санітарного оброблення людей, спеціального оброблення одягу, засобів індивідуального захисту, техніки та обладнання. [Чинний від 2020-01-01]. Вид. офіц. Київ, 2020.

36. ДСТУ 5058:2008. Безпека у надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у надзвичайних ситуаціях. Основні положення. З поправкою. [Чинний від 2010-01-01]. Вид. офіц. Київ, 2007. 15 с.

37. ДСТУ ISO 22320:2017. Соціальна безпека. Управління у надзвичайних ситуаціях. Вимоги щодо реагування (на інциденти). (ISO 22320:2011, IDT). [Чинний від 2017-06-01]. Київ, 2017.

38. ДСТУ ISO 22322:2017. Соціальна безпека. Управління у надзвичайних ситуаціях. Методичні рекомендації щодо оповіщення населення (ISO 22322:2015, IDT). [Чинний від 2017-06-01]. Київ, 2017.

39. ДСТУ ISO 22398:2017. Соціальна безпека. Методичні рекомендації щодо проведення навчань (ISO 22398:2013, IDT). [Чинний від 2017-06-01]. Вид. офіц. Київ: ДП «УкрНДНЦ», 2017.

40. ДСТУ/ISO 22315:2017. Соціальна безпека. Масова евакуація. Методичні рекомендації щодо планування. (ISO 22315:2014, IDT). [Чинний від 2021–07–01]. Київ, 2021.

41. Про затвердження Примірного положення про формування цивільного захисту: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 31.01.2015 № 113.

42. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо підготовки населення до дій в умовах загрози або вчинення терористичного акту: Наказ ДСНС України від 23.03.2015 р. № 167.

43. Про затвердження Інструкції з тривалого зберігання засобів радіаційного та хімічного захисту: Наказ МНС України від 16.12. 2002 р. № 330.

44. Про внесення змін до наказу МНС України від 7 вересня 2004 року № 44 «Про затвердження Методичних рекомендацій щодо планування і порядку проведення евакуації населення (працівників) у разі виникнення надзвичайних ситуацій техногенного, природного та воєнного характеру та в особливий період»: Наказ МНС України від 08.08.2011 р. № 809.

45. Методика планування заходів з евакуації: Наказ Міністерства внутрішніх справ України від 10.11. 2017 р. № 579. *Офіційний вісник України*. 2017. № 66. С. 118.

46. Про затвердження Регламенту щодо проведення йодної профілактики у разі виникнення радіаційної аварії: Наказ Міністерства охорони здоров'я України від 09.03. 2021 № 408. *Офіційний вісник України*. 2021. №. 33. С. 354.

47. Про Положення про територіальну підсистему ЄДС ЦЗ Рівненської області: Розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації від 20.11.2023 р. № 591.

48. Про обласну комісію з питань евакуації Рівненської області: Розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації від 12.07.2016 р. № 427.

49. Про мережу спостереження та лабораторного контролю за радіоактивним, хімічним і бактеріологічним забрудненням на території Рівненської області: Розпорядження голови Рівненської обласної державної адміністрації від 18.10.2022 № 330.

50. Бармашина Л.М. Формування середовища життєдіяльності для маломобільних груп населення. Київ: Союз-реклама, 2000. 136 с.

51. Бармашина Л., Савонюк Т., Скляренко Ю. Принципи формування та адаптації дошкільних та навчальних закладів з урахуванням потреб інвалідів. *Теорія та історія архітектури і містобудування*. Київ, 2002. Вип. 5. – С.348-351.

52. Вовчук С.Г., Зейда В.Ф., Павлюк В.В. Організація планування та порядок проведення евакуації населення у разі виникнення надзвичайної ситуації на атомній електростанції: навч. посібник (видання друге, доповнене). Рівне: Навчально-методичний центр цивільного захисту та безпеки життєдіяльності Рівненської області, 2021 – 142 с.

53. Дончак І.О., Лінда С.М. Пристосування житлового середовища для людей з обмеженими фізичними можливостями. Київ: Вид. НУ «Львівська політехніка», 2002. 127 с.

54. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 2: Організація управління в надзвичайних ситуаціях /Могильниченко В.В. та ін. Київ: Купріянова, 2007. 304 с.

55. Ковальчук В.М. Теоретичні підходи до організації систем цивільної оборони країн НАТО в контексті адаптації їх досвіду для України. *Ефективність державного управління*. 2015. № 42. С. 85–93.

56. Крук С.І., Жакун І.І., Вовчук С.Г., Яріш Р.Б., Тарасюк І.Д. Організація заходів цивільного захисту: метод. посіб. Тернопіль: ФОП Андрійшин В.П., 2016. 568 с.

57. Куцевич В.В. Проектування середовища життєдіяльності з урахуванням потреб інвалідів. *Будівництво України*. 1999. Вип. 3. С.5-11.

58. Могильниченко В.В., Фомін А.І., Сафронов О.І. Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій. Т. 4. Евакуація населення у надзвичайних ситуаціях. Київ: КІМ, 2008. 288 с.

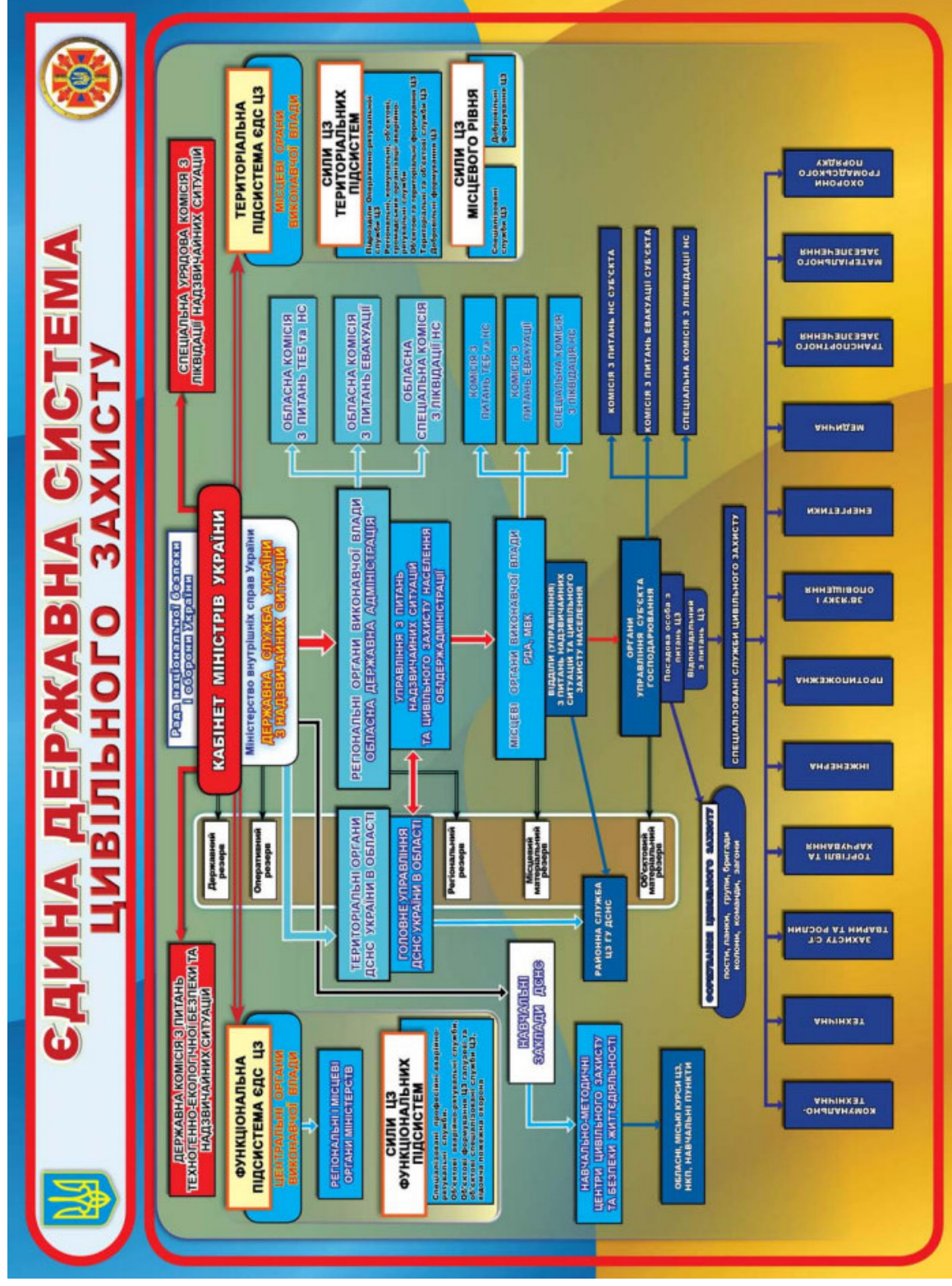
59. Невінчаний О.В., Замислов С.С. Проблеми та шляхи удосконалення технічного регулювання заходів щодо евакуації населення у разі загрози або виникнення надзвичайних ситуацій. Науковий вісник УкрНДІПБ. 2014. Вип. 1. С. 85-88.

60. Онищенко А.І., Мазуренко В.І., Гудович О.Д., Сокольський І.П. Основи організації забезпечення життєдіяльності населення у надзвичайних ситуаціях. *Безпека життєдіяльності*. 2014. Вип. 6. С.3-4.

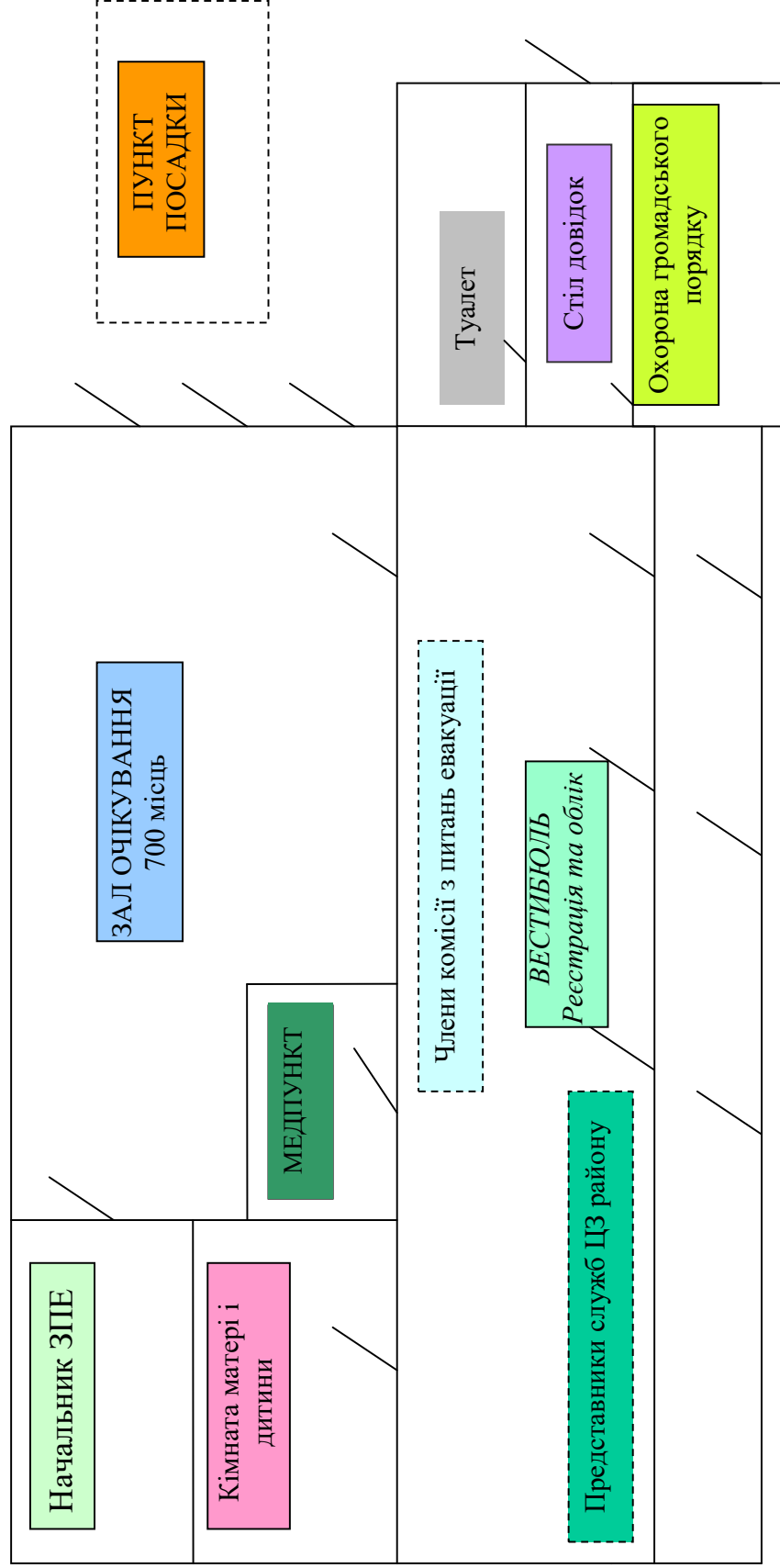
61. Складенко Ю. Створення середовища життєдіяльності для інвалідів –це перехід до більш високого рівня комфорту для всіх людей. *Вісник НУ «Львівська політехніка»*. 2004. Вип. № 505. С. 306.

62. Цивільна оборона зарубіжних країн. Бібліотека онлайн. 2006-2018. Веб-сайт. URL: <http://readbookz.com/book/197/7450.html> (дата звернення 10.11.2022).

63. Фомін А.І., Слюсар А.А. Організація заходів з евакуації в умовах загрози та ведення воєнних дій. проблеми та шляхи їх розв'язання. *Науковий вісник: Цивільний захист та пожежна безпека*. 2018. Вип. №2. С. 43-49.

ПЛАН-СХЕМА РОЗГОРТАННЯ ЗБІРНОГО ПУНКТУ ЕВАКУАЦІЇ

Додаток 3

ПЛАН-СХЕМА РОЗГОРТАННЯ ПРОМІЖНОГО ПУНКТУ ЕВАКУАЦІЇ

